

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

ΙΟΝΙΟΣ

ΑΖΟΟΛΟΓΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'
ΕΤΟΣ Ε'-1931

ΑΡΙΘ. 48-49
ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 6

ΑΘΗΝΑΙ
ΜΑΪΟΣ

ΕΚΔΩΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

J. BANG

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ
"ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ,"

Έτησίαι . . . . Δραχ. 50
 Έξάμηνος 25
 Έτησίαι εξωτερικού δολλάρια 2

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡ. ΜΙΝΩΤΟΥ

*Εμβάσματα, συνεργασία και
 δ, τι άλλο σχετικό με το περιο-
 δικό στέλλονται προσωρινώς στη
 διεύθυνση:

Μαρ. Μινώτου, Ξενοδοχείον
 Σπλέντιτ — Αθήναι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

*Ένας Ζακυθινός σατυρικός. . . . . Δημ. Μάργαρη
 *Ένα ξόπνημα (διήγημα) . . . . . *Αγγ. Σημηριώτη

Ποιήματα

*Έωσφόρου . . . . . *Άγγελου Σικελιανού
 Σιγαλιά της θάλασσας (Goethe) . . . . (μετάφρ.) Μ. Τσιριμώκου
 Πριμαβέρα . . . . . Διμιλίας Στ. Λάφνη
 Στόν πατέρα μου . . . . . † Δημ. Φραγκοπούλου
 Είδωλο σάρκινο . . . . . Ρίτας Μπούμη
 *Ο ποιητής (Schiller) . . . . . (μετάφρ.) Θ. Βορέα
 Ραμπιντρανάθ Ταγόρ . . . . . *Αν. Σκιαδαρέση
 *Η πρωτομαγιά έν Λευκάδι . . . . . † Νικ. Σταματέλου
 *Η Φυγή (δράμα) . . . . . *Αλ. Βεϊνόγλου
 *Ιστορικές σελίδες Ζακύνθου . . . . . Κώστα Καιοφύλα

Πνευματική ζωή.—Διάφορα.— *Η Ιταλική Έβδομάς του Ζαπλίου (Σκυρ. Μινώτου).—*Η νέα πνευματική Ιταλία.—Συνέντευξη με τον κ. Τσαρλαντίνι (Μαριέττας Μινώτου).—*Ο ποιητής Πάνος Ταγκόπουλος (Ρήγα Γκόλφη).—**Βιβλιοκρισία.**—*Κ' οι ιστορίες αυτές τέλειωσαν έτσι . . . > Ντόλη Νίμβα (Μ. Βάλσα).—**Νέες εκδόσεις.**—**Περιοδικά κ' έφημερίδες.**

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ

*Η άπάντηση της κ. Μαριέττας Μινώτου στη Grande Revue για τον Populisme.—Ειρήνης Δενδρινού: Γεώργ. Καλοσογούρος.—Γιάννη Βλαχογιάννη: Κλέφταροι.—Α. Ζώη: Οι Καλλέργαι έν Ζακύνθω.—Ντόλη Νίμβα: Δώδεκα νύχτες.—Βιβλιοκρισίες από τον Τέλλο Άγρα.—*Ιόνιος Βιβλιογραφία του Δ. Παπαγιαννοπούλου.—*Ωραιότατα ποιήματα.

Παρακαλούμε θερμά τους καθυστερούντας την συνδρομή τους να μάς τή στείλουν τό ταχύτερο. Οι *Αθηναίοι μπορούν για εύκολία τους να την αφήσουν στο ξενοδ. Splendid. Κάνουμε γνωστό πώς σε κανένα άπολύτως δέν στέλνεται ή «*Α ν θ ο λ ο γ ί α» δωρεάν, συνεπώς όσοι δέν θέλουν να παραμείνουν συνδρομητές έχουν την υποχρέωση να τό δηλώσουν και να επιστρέψουν και τὰ φύλλα πού έλαβαν. Με όλα τὰ τρομερά έξοδα της νέας εμφάνισης διατηρήθηκαν ή συνδρομή της στις 50 δραχ. έτησίως με την έλπίδα ότι όσοι την αγαπούν θα την υποστηρίξουν με τὰ σωστά των και θα γράψουν και άλλους συνδρομητές. Σε κείνους πού ανανεώνουν άμέσως τή συνδρομή τους θα στέλνεται πάντα ως δώρον ένα ωραίο βιβλίο, τό πασίγνωστο εικονογραφημένο λούκωμα της Ζακύνθου, ή έκείνο του Μαρκορά.

ΕΝΑΣ ΖΑΚΥΘΙΝΟΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΝΤΟΥΝΗΣ

Παράλληλα με την ανάπτυξη πού ειχεν ή λυρική και επική ποίηση στην Έπτανήσο, τό δέκατον ένατο μάλιστα αιώνα, καλλιεργήθηκε από τους Έπτανήσιους αρκετά καλά και ή σατυρική. Τό κλίμα και ή βενετσιάνικη παράδοση έχουν σ' αυτό αρκετό μέρος, αλλά μη λησμονάμε πώς ή σάτυρα είναι ένα είδος του λυρισμού, τό κατώτερο, βέβαια, γιατί είναι πιο κοντά στον πεζό λόγο και συνδέεται πιο στενά με τὰ πράγματα της κοινής ζωής. *Ο πραγματικός λυρικός δέν μπορεί παρά να είναι και σατυρικός και τ' αντίθετο, γιατί μέσα σ' όλα τ' ανθρώπινα πράγματα υπάρχουν πάντοτε τὰ δύο συναισθήματα πού παλεύουν και κυριαρχούν στον κόσμο: ο ένθουσιασμός κι ή ειρωνεία. *Όταν ο ποιητής είναι μεγάλος, μπορεί να είναι όμοια επικός, έρωτικός, σατυρικός. *Όταν όμως στην ψυχή του επικρατήσει μονάχα τό ένα συναίσθημα, θα εκδηλωθή μονομερής. Την άπόδειξη αυτή μάς τή δίνει—για να περιορισθοῦμε στους δύο Έπτανήσιους—ο Σολωμός από τή μιá μεριά, κι από την άλλη ο Λασκαράτος. *Επικός, λυρικός και σατυρικός μαζί ο πρώτος, σατυρικός μονάχα ο δεύτερος.

Στη Ζάκυνθο όπου άνθισε πραγματικά, τον περασμένο αιώνα, ή καθαρή λυρική ποίηση ή σάτυρα, και μάλιστα ή έμμετρο, αντιπροσωπεύτηκε με όχι λίγους ποιητές, και ξεχωρα από τό μεγάλο φύλλη της, ως σατυρικοί έγιναν γνωστοί ο Κουτούζης, ο Σαβόγας, ο Γουζέλης, ο Αδξέντης, ο Κατήφορος, ο Γεώργ. Ρώμας,

ΙΑΚΩΒΑΤΕΛΙΟΣ
 ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΕΡΣΙΝΗ, ΕΛΛΑΔΑ

ὁ Διον. Γρυπάρης, ὁ Πελεκάσης, ὁ Ἄγγελος Καντούνης καὶ ἄλλοι, λιγώτερο γνωστοί.

Τὸ νὰ πραγματευθῆ κανεὶς γενικὰ γιὰ τὴ Ζακυνθινὴ σάτυρα καὶ γιὰ ὅλους αὐτούς, πὺν ξέχωρα ἀπὸ τὸν τελευταῖο, καὶ τὸν μεταγενέστερό του τὸν Γιάννη Κολώνια, τὰ ἔργα τῶν ἄλλων ἢ δημοσιεύθηκαν σκόρπια σ' ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἢ ἔμειναν μόνο χειρόγραφα καὶ χάθηκαν, χρειάζονται καὶ ἔρευνες μεγάλες καὶ τόπος ἀρκετός. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ λοιπὸν γράφεται μόνο γιὰ τὸν Ἄγγελο Καντούνη, τὸ πὺν σπινθηροβόλο σατυρικὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὸ πὺν ἀντιπροσωπευτικὸ τύπο τοῦ Ζακυνθινοῦ σατυρικοῦ. Γεννήθηκε στὴ Ζάκυνθο τὸ 1847 καὶ πέθανε τὸ 1890. Στὴν ἱστορία τῆς πατρίδας του ἢ οἰκογένειά του πῆρε ἐπιφανῆ θέσι καὶ γιὰ τὴν καταγωγή της καὶ γιὰ τὰ πλοῦτή της. Ἀπὸ πρόγονοί του διέπρηναν στὸν 18ο αἰῶνα, ὁ Ἰωάννης Καντούνης ἰατρός, ποιητὴς καὶ μεταφραστὴς τοῦ Μεταστασίου, καὶ ὁ Νικόλαος Καντούνης, ἄριστος ζωγράφος πὺν ἡ τέχνη του ἔχει στολίσει τίς ἐκκλησίες τοῦ τόπου του. Ἡ μόρφωσή του δὲν ἦταν τυχαία. Οἱ καλύτεροι δάσκαλοι τῆς ἐποχῆς του, ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἱστορικὸς Ν. Κατραμῆς καὶ ὁ Ἄνδρ. Κουντούρης τοῦ ἐδίδαξαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ὁ δὲ σοφὸς καθηγητὴς Ἰγνάτιος Μαρτζώκης τὴν φιλοσοφία καὶ τὴν ἰταλικὴ καὶ γαλλικὴ λογοτεχνία. Τὰ φυσικὰ καὶ ψυχικὰ του προτερήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα οἱ δάσκαλοί του εἶχαν τοὺς καλύτερους ἐπαίτους—μυαλὸ ἔξυπνο καὶ δροσερό, φαντασία ζωηρή, μνήμη μεγάλη, φύση σατυρική, προετοιμαζαν στὸν Καντούνη ἕνα λαμπρὸ μέλλον. Ἀλλὰ ἡ ἐποχὴ πὺν ἔζησε ἂν στάθηκεν ἐνοϊκὴ γιὰ τὸ πνεῦμα του, γιὰ τὸ ἔδωκε τίς ἀφορμὲς νὰ σπινθηροβολήσῃ ἡ σάτυρά του, στάθηκε ὅμως κακὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸν ὑπερήφανο καὶ ἠθικὸ.

Ἡ χρονικὴ περίοδος πὺν ἔζησεν ὁ Καντούνης σημαδεύεται μὲ τὸ κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ ἀνακάτωμα πὺν προηγήθηκε καὶ ἀκολούθησε τὴν Ἐνωσὴ τῆς Ἑπτανήσου μὲ τὴν ἄλλη ἐλεύθερη Ἑλλάδα. Οἱ πατριωτικοὶ ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀποκατάστασιν τοῦ Ἰονίου λαοῦ, πὺν ἀπὸ τὸ 1848 πῆραν τὴν μεγαλύτερή τους ἔντασιν, ξετυλίχθηκαν μετὰ τὴν ἔνωσιν στὴν πὺν ἀχαλίνωτη καὶ δημοκρατικὴ λαοκρατία. Εἶναι ἡ χειρότερη ἐποχὴ πὺν πέρασεν ἡ Ζάκυνθος ἀπὸ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἄποψη. Τὸ ξέσπασμα πὺν ἔδωκεν ἡ ἐλευθερία, ἡ πολιτικὴ δημοκρατία τὸ μεταχειρίστηκε γιὰ νὰ τραβήξῃ τὴν λαϊκὴν δύναμιν μαζὶ της, καὶ νὰ ταπεινώσῃ τοὺς ὡς τότε πανίσχυρους εὐγενεῖς. Ἀλλὰ οἱ ἀνώτεροι πολιτικοὶ ἀγῶνες, πὺν τώρα θὰ εἶχαν τὴν ἐλευθερία ν' ἀναπτύχθουν, ξέπεσαν στὸ φανλότερο κοιμματικὸ ἀνταγωνισμό. Οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοί, πὺν πῆραν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, στὰ χέρια τους τὸ λαὸν, ὅλη τὴν δύναμή τους τὴν μεταχειρίστηκαν, μὲ τὸν ταπεινότερο ἀτομικὸ ὑπολογισμό γιὰ νὰ θρέψουν τὰ πὺν χυδαῖα καὶ

πὺν κακοῦργα ἔνοστικά του. Σὲ μιὰ τέτοια ἐποχὴ, πὺν τὰ κεφάλια τῶν κάπως ἀνώτερων Ζακυνθινῶν, πὺν εἶχαν τὸ θάρρος νὰ κατακρίνουν τίς πράξεις τοῦ νέου δεσποτισμοῦ, δέχονταν μὲ κλῆρο κάθε βράδν τίς ματσουκιὰς τῶν μπράβων τῆς φατριάς καὶ οἱ τολμηροὶ δημοσιογράφοι ξαπλώνονταν νεκροὶ ἀπὸ τὸ πιστόλι τῶν δολοφόνων τοῦ κόμματος, στὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ Καντούνης στάθηκεν ἀκλόνητος στὴν ἠθικὴ πίστιν του, στίς κοινωνικὰς ἀρχὰς του καὶ πολέμησε μὲ τὴν σάτυρά του τὴν πολιτικοκοινωνικὴ σαπίλα. Κομματικὰ καὶ ἀτομικὰ συμφέροντα, δημοκρατία, κοινωνικὴ ἀναρχία, ξεπεσμοὶ χαρακτήρων, δουλοφροσύνη, καταχρήσεις, ὅλα ὅσα τότε εἶχαν ἀναπτύχθῃ καὶ πὺν τοὺς καρπούς τους γέντηκε πικρὰ καὶ ὁ μεγάλος σατυρικός τῆς Κεφαλονιάς, ὅταν ἀπὸ κεῖ κατατρεγμένος κατάφυγε στὴ Ζάκυνθο, ὁ Καντούνης τὰ χτύπησε μὲ τὴν λεπτὴν σάτυρά του πὺν γεμάτη σαρκασμὸ καὶ εὐθυμία δάγκανε χωρὶς νὰ ἐξαργυρώνει πάθη. Ὁ ὄρισμός πὺν ἔδωκεν ὁ Λασκαράτος στοὺς «Χαρακτήρες» του πὺν «ὁ σατυρικός ποιητὴς εἶναι τὸ ἀντίθετο τοῦ δημοκόπου», στὸν Ἄγγελο Καντούνη βρίσκει τὴν μεγαλύτερη δικαίωσή του.

Γιὰ νὰ σταθῇ ὅμως ὁ σατυρικός σ' ἀνώτερο ἐπίπεδο χρειάζεται κάποια ψυχραὶμη ἀντιμετώπιση τῶν γεγονότων καὶ ἡμερότητα ψυχῆς. Ἀλλοιώτικα φθάνει στὴ χυδαία προσωπικὴ ἐπίθεσιν. Παράδειγμα γι' αὐτὴ τὴν διάκρισιν φέρνομε τὸν Καντούνη ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά καὶ τὸν Κουτούζη ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Ὁ Κουτούζης, —περισσότερο γνωστός ὡς ἱερωμένος καὶ ζωγράφος— ἔζησε στὸ ξεψύχισμα τῆς βενετσιάνικης κατοχῆς κι' ἔγραψε σάτυρες σὲ στίχους κακοὺς καὶ ἐλευθεροστόμους τόσο, πὺν δὲν μπόρεσαν οἱ περισσότερες νὰ δημοσιευθῶν. Ὁ Καντούνης ἔζησε στὴν πρώτη περίοδον τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἡ σάτυρά του —πεζὴ καὶ ἔμμετρον—ξεσκέπαζε τὴν κοινωνικὴν σαπίλα πὺν ἔφερε τώρα μιὰ παρεξηγημένη κι' ἀχαλίνωτη ἐλευθερία. Κακὸς καὶ φαρμακερὸς ὁ πρῶτος, δὲ μαστίγωνε μονάχα γενικὰ ἐλαττώματα τῆς κοινωνίας, οὔτε πείραζε μὲ τὴν ἄκακην πρόθεσιν τοῦ ἀθῶου γέλοιου, ἀλλὰ ἔχυνε τὸ δηλητήριό του σὲ οἰκογένειες, σὲ ζωντανούς καὶ σὲ πεθαμένους. Ἡ σάτυρά του ἄφινε τὰ ἔχνη της σὰν πυρωμένο σίδερο. Ἀπεναντίας ὁ Καντούνης καυτηρίαζε κι' αὐτὸς κάθε κοινωνικὴ πληγὴ, ἀλλὰ μὲ τὸ σκοπὸ νὰ τὴν γιαιτρέψῃ, σατύριζε πρόσωπα ἀλλὰ μὲ τέτοιον τρόπο πὺν κι' αὐτὸς ὁ σατυρισμένος νὰ γελᾷ. Ὁ Κουτούζης μισοῦσε τὰ ἐλαττώματα ἀλλὰ μισοῦσε καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ πᾶνς τοῦ ἔνασιν τῆς κοινωνίας καὶ τῶν συμπολιτῶν του ἦταν ἀπέτοια πὺν δὲν τοῦ εἶχε ἀφήσει ἄλλη ἀγάπη στὴν ψυχὴ του παρὰ μόνον γιὰ τὴν γὰτῆ του. Ὁ Καντούνης ἦταν ἄκακος, ἡ σάτυρά του χτυποῦσε κοινωνικὰ ἐλαττώματα, ἢ ἀνθρώπινες κακίες μὲ τὸ μόνο

σκοπὸ νὰ σώσῃ τὴν κοινωνία του ἀπὸ κάθε ἐπικίνδυνον ἠθικὸ μὴλοσμα.

Τὰ σατυρικά του ὁ Καντούνης τὰ δημοσίευε εἴτε στὶς ἐφημερίδες πού ἔβγαζε κάθε φορὰ ὁ ἴδιος, ὅπως εἶναι τὸ «Κόσκινον», ἢ «Ἀναγελάστρα», ὁ «Γουζέλης», ὁ «Σκύλος» καὶ ἄλλες, εἴτε σὲ παμφλέτια. Τὰ τυπωμένα αὐτὰ σατυρικά ἡμίφυλλα, εἶναι γιὰ τὴ Ζάκυνθο ἓνα ξεχωριστὸ φιλολογικὸ εἶδος καὶ ἴσως θάῤρηπε μιὰ μέρα νὰ γίνῃ πῶς μεγάλος λόγος γι' αὐτά. Γιατὶ κλειοῦν τὸ ἐφήμερον, τὸ ἐπίκαιρον καὶ τὸ σπαρταριστὸ σπινθηροβόλον πνεῦμα πὺν χαρακτηρίζει μιὰ δλόκληρη ἐποχὴ πούσβυσε δλότελα τώρα. Κι' ἓνας ἀπὸ τοὺς σημαντικώτερους ἐργάτες τῶν παμφλετιῶν ἦταν ὁ Καντούνης. Στὶς ἐφημερίδες του λοιπὸν αὐτὲς καὶ στὰ παμφλέτια του, γραμμένα δλα στὴ λαϊκὴ ζακυνθινὴ γλῶσσα, καθρεφτίζεται δλόκληρος ὁ Καντούνης. Πείραγμα χωρὶς προσβολή, σκῶμμα χωρὶς κακία, κεντρὶ χωρὶς φαρμάκι, εἰρωνεία χωρὶς δολιότητα, ἓνα γέλιο ἀριστοφάνειο, ἓνας σαρκασμὸς χαρούμενος.

Γνώριζεν ὁ Καντούνης κατὰβαθα τὴν κοινωνία του καὶ εἶχε βαθειὰ ἀντίληψη τῆς ἐποχῆς του. Ὅπως ἦταν ἄνθρωπος πὺν τ' ἄρεσεν ἢ συναναστροφὴ μὲ τὸ λαό, ἀπόδιδε στὴ σάτυρά του τὴ λαϊκὴ ζακυνθινὴ ψυχὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπαιρνε ὅλη τὴν πονηρὴ καὶ πειρακτικώτατη φρασεολογία του. Ἐνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὰ σατυρικά του—ἔμμετρα καὶ πεζὰ—τύπωσε μὲ τὸν τίτλον «Ἀγγέλου Καντούνη, Ἀπαντα ποιητικὰ καὶ πεζὰ» στὴ Ζάκυνθο τὸ 1896 ὁ φίλος του καὶ συγγενὴς στὴν σατυρικὴ διάθεση, γνωστὸς πνευματώδης δημοσιογράφος καὶ ἐκδότης τοῦ δημοτικοῦ «Πατριώτη» Ἀγγελὸς Βερούκιος

Κατὰ δυστυχία τὰ στενὰ τοπικὰ ζητήματα τῆς πατρίδας του στὴν ἐποχὴ του, πὺν ἀπασχόλησαν τὴ σάτυρα τοῦ Καντούνη, εἶνε φυσικὸ νὰ μὴ μποροῦν νὰ κινήσουν τὸ ἐνδιαφέρον σήμερα, καὶ γιὰ τὸν πολὺ κόσμον, πολλὰ σατυρικά του θὰ εἶναι ἀκατάληπτα. Ἀλλὰ στὴ Ζάκυνθο, ἂν καὶ πέρασαν ἀπὸ τότε δύο γενεές σχεδόν, ἀκόμη διαβάζονται καὶ οἱ Ζακυνθιοὶ ἔχουν πολλὰ ἀποστηθίσει. Γιατὶ ἂν οἱ ἠλικιωμένοι πὺν ζοῦν γνώρισαν οἱ ἴδιοι τὸν Καντούνη καὶ τὰ πράγματα, γιὰ τοὺς νέους ἢ τοπικὴ ἱστορία καὶ ἢ παράδοση διατήρησαν ζωντανὴ τὴν ἐποχὴ, τὰ πρόσωπα, καὶ τοὺς τύπους πὺν ἀποτελοῦσαν τὸ στόχο του. Ἀπὸ τὰ πεζὰ του καὶ τὰ ἔμμετρα ξεχωρίζουν ἀρκετὰ ὅμως πὺν ἔχουν κάποια γενικότητα καὶ μποροῦν καὶ σήμερα νὰ φέρουν τὴν εὐθυμία καὶ τὸ γέλιο, γιὰ τὸ ἄλατι καὶ ἢ εἰρωνεία τους ξεπερνᾶ τὴν ἐποχὴ τους. Θὰ δώσουμε μερικὰ ἀπὸ αὐτά:

«Ἡ θέσι τοῦ Σκύλου ἀπέναντι στὰ κόμματα» εἶναι τὸ προγραμματικὸ, νὰ ποῦμε, ἄρθρον μιᾶς ἀπὸ τὶς σατυρικὲς ἐφημε-

ρίδες του, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Καντούνης μαστιγώνει τὰ κόμματα τοῦ τόπου του. Καὶ ἀρχίζει:

«Ὁ Σκύλος ἔχει κομμένη κάθε ἀλυσίδα συμπάθειας μὲ δλα τὰ κόμματα. Δὲν εἶναι Λομβαρδιανὸς γιὰ τὸν Σκύλον δὲν ὑποφέρει τὸν Λομβάρδον καὶ ἔχει τὴν ἴδια ἀντιπάθεια ὁποῦ ἔχουνε τὰ σκυλιὰ τοῦ τόπου μας βλέποντας φουστὰνέλλα, ἢ ἔνορχο μὲ γιούρδα (1) νὰ περιφέρεται.

» Δὲν εἶναι Λιούρης (2) ἐπειδὴ λιογραῖοι καὶ λιορισμὸς σήμερα δὲν ὑπάρχουν.

» Δὲν εἶναι μὲ τὸν Βούλτσον. Ὁ Σκύλος, τσιγκρισμένος ἐδῶ καὶ λίγον καιρὸ, ἀλύχτης καὶ δάγκωσε αὐτὸν τὸν κύριον καὶ ἐπειδὴ ἐννοεῖται πὺν ὅποιος δαγκωθῆ ἀπὸ σκυλὶ πέρνει μαλλὶ ἀπὸ τὸ σκυλὶ πὺν τὸν δάγκωσε, ὁ Σκύλος τὸν φεύγει γιὰ τὸ δὲ θέλει νὰ χάσῃ τρίχα ἀπὸ τὸ μαλλὶ του . . .

» Δὲν εἶναι μὲ τὸ Ρῶμα. Διότι πρῶτον καὶ κύριον δὲν θέλει νὰ δουλεύει τοῦ Ρῶμα. Ὁ Σκύλος σιχαίνεται τὰ σαμαμῦδια καὶ τὰ ἐρπετὰ τὸν ἀηδιάζουνε ἢ κτριμισμένους μουσοῦδες τῶν ὑποκριτῶν, οἱ ξυγκωμένοι οβέρκοι τῶν κολάκων ὁποῦ βλέπει ἐκεῖ μέσα καὶ ἢ δουλικὴ τους γλῶσσα, τροχισμένη στὸ δόλο, στὸ ψέμμα, στὴ μικροραδιουργία . . . Τέτοια εἶναι ἢ θέσι τοῦ «Σκύλου» ἀπέναντι στὰ κόμματα τὰ ἐντόπια . . . Τὰ κόμματά μας δὲν εἶναι παρὰ ἔλλεινὰ καπηλεία. Καθὼς τὰ καπηλεία εἶναι πολιορκημένα ἀπὸ τὰ σκυλιὰ τοῦ δρόμου, ὁποῦ βόσκουν ἐκεῖ μέσα μὲ δοαὶς κλωτοιαῖς καὶ ζηματισιαῖς δλομερονὶς τρῶνε, ἀπαράλλαχτα καὶ τὰ κομματικὰ καπηλεία εἶναι ζωσμένα ἀπὸ τοὺς κολάκας, τοὺς σκουτελάδες (3), τοὺς εὐνοουμένους τοὺς, τοὺς ἐφημεριδογράφους τοὺς. Ἡ ἐφημερίδα εἶναι ἢ λερωμένη λίστα τοῦ καπηλίου, καὶ ὁ ἐφημεριδογράφος φανακλᾶς καὶ ἐνοχλητικὸς, ὁποῦ τὸν θρέφουν διὰ νὰ ἀλύχτῃ καὶ νὰ ἀγλείφῃ τὶς πληγὲς τους . . .

» Ἀγαμεταξὺν εἰς δλους αὐτοὺς τοὺς σκύλους, βγαίνει σήμερα καὶ ὁ Σκύλος. Φανερά, εἰλικρινά, μὲ θάρρος κάνει τὴν πολιτικὴν δμολογία του ἀποδείχνοντας πὺν δὲν τοὺς μοιάζει. Ὁ κύριος σκοπὸς του δὲν εἶναι διὰ τώρα μῆτε τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος νὰ ὑπερασπίσῃ, μῆτε τὸ καλὸ τοῦ τόπου νὰ κνηγήσῃ, οὔτε ἢ πρώτη του ἐγνοια εἶναι ὁ λαός, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ μὲν, ἀλλὰ ὄχι ποτε καλύτερα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του. Ὁ κύριος σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον βγαίνει ὁ Σκύλος εἶναι διὰ τὸν Σκύλον. Κόκκαλο γυρεύει διὰ νὰ εἰμφορῆσῃ νὰ διατηρηθῆ. Ποῖος θὰ τὸν κατηγορήσῃ; Ὁ ποιητὴς μέσα εἰς τὸ φτεροῦγισμα τῆς φαντασίας του ὄνειρεῖται τὸ κόκκαλον ὁ στρατηγὸς ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὶς δάφνες του βλέπει τὸ κόκκαλον ὁ ἱστοριογράφος εἰς τὶς μελέτες του ἢλεκτριζεῖται ἀπὸ τὸ κόκκαλον καὶ εἰς ἓνα λόγο, τὸ κόκκαλον εἶναι τὸ μεγάλο ἐλατήριο ὁποῦ βάνει εἰς ἐνέργεια τὴν ἀνθρώπινον μηχανή. Μῆπως κατὰ τὸν ἀθάνατον ποιητὴ καὶ ἢ ἐλευθερία δὲν εἶναι βγαλμένη ἀπ' τὰ κόκκαλα; . . .

Πόση εἰλικρίνεια καὶ ἀλήθεια στὶς σπαρταριστὲς καὶ ξεκαρδιστικὲς αὐτὲς γραμμὲς! Τὰ κόμματα καὶ οἱ ἐπιτήδευοι πὺν εἶναι κολλημένοι γύρω στὸς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας κάθονται στὸ στομάχι τοῦ Καντούνη. Τοὺς ἀνθρώπους πὺν πλουτίζουν καὶ παχαίνουν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ κόμματος ὁ Καντούνης τοὺς χτυπᾶ ἀλύπητα. Ἐνα χαριτωμένο ἐξάστιχόν του «Εἰς ἓνα σβέρκο» μᾶς δείχνει ὅλη τὴν διά-

ΙΛΚΟΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΣΕΙΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝ ΠΟΥΣΟΥΣΑΝ ΜΕΡΙΚΟΙ ΧΩΡΙΚΟΙ ΜΩΡΑΙΤΕΣ ἔνορχοι, ὅταν ἦταν ὁ θεσμὸς τῶν μισθωτῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων.

(2). Τὸ κόμμα τῶν εὐγενῶν, ἀντίθετον πρὸς τὸ Λομβάρδον ἦταν τῶν Λιουραίων.

(3). Τσανακογλύφτες.

Ὁ σβέροκος σου, φίλε μου, ὁπὺ τὸν εἶδα
 Νάχη δίπλας ἀφ' τὸ λάροδο καὶ τὸ πάχυ,
 Μ' ἔκαμε νὰ στείλω στὸ διάλοιο τὴν πατριίδα·
 Καὶ εἶπα μέσαθ' ἐμὸν: «μούντζαις νάχη»

Ὅποιος δουλεύει ἄλλο παρὰ μαγερεῖο ἀρχοντικοῦ,
 Ἄν θέλει νάχη, σὰν τὸ δικό σου, σβέροκο γοιμικοῦ».

Ἡ «Εἰκόνες» του, χυμένες στὸ ἴδιο καλοῦπι μὲ τοὺς «Χαρακτῆρες» τοῦ Λασκαράτου, εἶναι ἀριστουργηματικὴ ψυχολογία καὶ ἀπεικόνισι τῶν τύπων πὺν θέλει νὰ σατυρίση. Μὴ μπορῶντας ἐδῶ νὰ δώσουμε πλατύτερη ἔκθεση, περιοριζόμεστε σὲ μικρὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ δυὸ μονάχα:

Ὁ Διούρης.

Ὁ Διούρης εἶναι ἄνθρωπος σὰν οὐλοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ τύχη τὸν ἐρριξε στὴ Ζάκυνθο. Εἶναι ἄνθρωπος καλός, εὐκολόπιστος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκαμάτης. Ἀποστρέφεται τῇ σκοπούλης (1), τὰ παστέλια, τὶς καμπάνες, τὰ ταμπούρια τὰ οὐρα, ὅταν δὲν γίνονται γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ἢ γιὰ τὴν ἰδέα του, καὶ αἰσθάνεται νευρικὴ ταραχὴ ὅταν ἀκούει τὸ ὄνομα τοῦ Λομβάρδου. Μοιάζει μὲ κουλούμα ἀπὸ φύλλα, ὁπὺ διάφορα ἀγέρια τὰ συμμαζεῦνουν σὲ κάθε ἐκλογή καὶ εἰς τὰ τελευταῖα ἔρχεται ἕνας ἀνευσοτρούφουλας καὶ τὰ συνεπαίρειν. Ὁ Διούρης μοιάζει μὲ τὸν Τάνταλο, ὁπὺ ἐκαταδικάσθηκε νὰ βροσκοταί σὲ πολὺκαρπο περιβόλι καὶ τὴ στιγμὴ ὁπὺ ἄπλωνε νὰ πάρη τὴν καρπὸ, ὁ καρπὸς ἐχανότανε. Ἀπαράλλαχτα καὶ ὁ Διούρης· σὲ κάθε ἐκλογή βλέπει δένδρα γιομάτα ἀπὸ καρποὺς ἄπλωνε τὸ χέρι γιὰ νὰ κόψη καὶ φουχτῶνει ἀέρα. Ὁ Διούρης ἔχει καὶ ἀρετές· εἶναι ὑπομονετικώτερος ἀπὸ τὸ γαῖδαρο· ἀποβραδὺς χάνει τὴν ἐκλογή καὶ τὴν ἀγῆ παρουσιάζεται μὲ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα, χωρὶς νὰ χάση τὸ θάρρος, ἐὰν τὴν ἄλλη ἡμέρα ἦτονα πάλι, ἐκλογή. . .

Ὁ Λομβαρδιανός.

Ὁ λομβαρδιανός εἶναι ἀδελφὸς γκαρδιακός τοῦ Διούρη. Ἐγενήθηκε, ζῆ καὶ θὰ πεθάνη καὶ αὐτὸς ἐδῶ μέσα. Ὁ λομβαρδιανός διαίρεται κυρίως εἰς τρεῖς τάξεις, ἢ διὰ νὰ μιλήσουμε παστικώτερα, εἰς τρισυπόστατος. Αὐτὴ ἢ διαίρησι εἶναι χρειάζομενη, διότι ἄλλο εἶναι ὁ λομβαρδιανός ὁ φαγᾶς, ἄλλο ὁ λομβαρδιανός ὁ μπεμπές, καὶ ἄλλο ὁ ἀλλαξοπιστιομένος. Ὁ πρῶτος δουλεύει γιὰ τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα· ὁ δεῦτερος νομίζει πὺς ἐπηρετῆ ὅ,τι ὑπάρχει ἱερώτερο· καὶ ὁ τρίτος, ὁ ἀλλαξοπιστιομένος ἢ πρῶν λιούρης, διεκδικεῖ κανένα πάθος, καμμία πῖνα (2), δαπάνη τοῦ λομβαρδιανοῦ κόμματος. . . Ὁ λομβαρδιανός εἶναι ἕνα εἶδος ἀνθρώπου μαγεμένου· εἶναι ἄνθρωπος ὁπὺ τοῦ λείπει ἐξ ὀλοκλήρου ἢ ψυχικὴ δύναμις τῆς θελήσεως. . . Ζητωκρανάζει, χειροκροτᾶει, πετάει ἀπὸ χαρὰ ὅταν βλέπη ἢ ἀκούη τὸν Λομβάρδου, καὶ δοκιμάζει τὸ αἰσθημα χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ, τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται ὅταν βλέπει κανένα μουσουλιότερη (3) νὰ ξετρουπῶνει ἀπὸ κανένα καπέλλο ντουζίναις μαντήλια, βούρτσαις, μπότσαις, μικήρια (4), αὐγά, λεμόνια, παπούτσια καὶ κοκόρους. . . Τὸν ψῆφο του νομίζει πὺς τὸν ἔχει δανεικὸν ἀπὸ τὸν Λομβάρδου γιὰ νὰ τοῦ τὸν δῆγ σὲ κάθε ἐκλογή. Τὸν Λομβάρδου τὸν θέλει νὰ τὸν βλέπη καὶ νὰ τὸν ἀκούη ὀλοῦθε. Ἐχει τὴν μεγάλη συνήθεια τὸ στόμα του καὶ τ' αὐτιά του νὰ λέη καὶ ν' ἀκούη τὸ Ζήτω ὁ Λομβάρδος, ὥστε ὅπου βρεθῆ ὁ λομβαρδιανός, σὲ ὁποιαδήποτε συνά-

(1). Ὁ Κ. μὲ αὐτὸ ἔννοεῖ τὴν ἀκαταδεξία τῶν εὐγενῶν γιὰ τὸ λαό, ὁ ὁποῖος γιὰ κάλυμμα τοῦ κεφαλοῦ του εἶχε τὴ σκούφια.

(2). Πεῖσμα.

(3). Ταχυδακτυλογράφος.

(4). Πεπόνια μεγάλα.

θροισι θὰ φωνάζη, Ζήτω ὁ Λομβάρδος. . . Ἐὰν ἤθελε γεννηθῆ τὸν καιρὸν τῆς εἰδωλολατρίας, θὰ ἦτονα φανατικώτατος εἰδωλολάτρης· ἐὰν ἐξοῦσε εἰς τὴν παλαιὰ Ἑλλάδα, θὰ ἦτονα κάτοικος τῶν Ἀβδήρων· ἐὰν ἐξοῦσε εἰς τὴν παλαιὰ Ρώμη εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Κατιλίνα θὰ ἦτονα ὁ θερμότερος ὁπαδός του· ἀλλὰ γεννημένος σὴ-μερα καὶ εἰς τὴ Ζάκυνθο, δὲν πρέπει οὔτε μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ λομβαρδιανός.

Μόνον ὅσοι πρόφτασαν καὶ γνώρισαν στὴν ἐποχὴ τοῦ Καντούνη τὰ κόμματα καὶ τοὺς ὁπαδοὺς τους στὴ Ζάκυνθο, μποροῦν νὰ ἐκτιμήσουν τὶς ἀνυπέροβλητες καὶ ἀληθινώτατες εἰκόνες του, ζωγραφισμέ-νες μὲ τόσην εὐθυμία καὶ τέτοια λεπτὴ εἰρωνεία.

Εἰς τὶς προσωπικὲς σάτυρες ὁ Καντούνης εἶναι γεμάτος λεπτοσαρκασμὸ καὶ ὅσο κανέναν ἄλλον διατηρεῖ τὴν ἀντικειμενικότητα. Εἶναι γνωστὸ καὶ ἔξω ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο καὶ θὰ μείνη ἀλησομῆτο ἐκεῖνο τὸ σ τ ε φ ἄ ν ω μ α τοῦ ἀρχιεπίσκοπου τοῦ νησιοῦ Δ. Λάτα. Δυνατὸς ρήτορας ἀλλὰ ματαιόδοξος καὶ πολιτικομανής, γιὰ πείσμα τοῦ Λομβάρδου, πὺν ἀντιπολιτευόταν, ἐπειδὴ τὸ κόμμα τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ εἶχε προσφέρει στὸν ἀρχηγό του ἕνα ἀσημένιο στεφάνι, γιὰ ἐνδειξη τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης, ὁ ἱεράρχης ἔβαλε ὅλους τοὺς παπάδες τῆς Ζάκυνθος καὶ μὲ κοινὸν ἔθρονο τοῦ ἔφτιασαν ἕνα στεφάνι χρυσό. Φαντάζεται κανέναν τὰ ἐπεισόδια πὺν ἀκολούθησαν σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία. Πῆν πρωτοφανὴ αὐτὴ ἐνέργεια τοῦ ἀρχιεπίσκοπου, ὁ Καντούνης ἀπαθανάτισε μὲ τὸ ἐξῆς «Ἀπολυτίκιον», ὅπως τὸ τιτλοφόρησε, παρωδῶντας τὸ ἐξάστιχο τῆς Δόξας τῶν Πατρῶν τοῦ Σολωμοῦ.

«Εἰς τοῦ κάστρου (1) τὴν ἐνδοξὴν οἶκον
 Περαπατώντας ἢ μούρλια μονάχη
 Μελετᾷ θρόνους, μίτρος, σιχάρια,
 Καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ,
 Γεναμένο ἀπὸ λίγα γοιμάρια
 Πούχαν μείνει στοῦ Χάση τὴ γῆ».

Ἡ παρωδία αὐτὴ ἴσως εἶναι ἀπὸ τὶς λίγες πὺν εἶχαν τὴν μεγάλη ἐπιτυχία. Ἐχει μείνει σὰν μνημεῖο σατυρικῆς καὶ ποιητικῆς διατυπώσεως καὶ δὲν ἔμεινε ζακυνθινός πὺν νὰ μὴν τὴ ξέρη καὶ νὰ μὴν τὴν ἔχει ἀποστηθίσει.

Ἐνα «Ἐπιτύμβιον», πὺν τὴν ἔγραψε—ὅπως συνήθιζε—σὲ μιὰ στιγμὴ πὺν ἢ διάθεσὴ του τὸν ἔφερνε ἔξω ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ζωὴ, σὰ σχεδιάσμα παιγνιδιοῦ, ἐπάνω σὲ κανένα παληό-χαρτο, ἢ στὸ τραπέζι καμμιᾶς ταβέρνας, εἶναι κλασικοῦ σατυρικοῦ τύπου καὶ στέκει σὰν ἀνάγλυφον ἐπίγραμμα.

Ἐδῶ κοιμᾶται ἢ σύζυγός μου·
 Συχώρα τὴν ψυχὴ της.
 Καὶ κοιμᾶται γιὰ ἀνάπαρι
 Ἐκεῖ μὲν καὶ δικὴ της.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΡΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΕΒΡΑΙΟΓΛΩΣΣΗΣ ἢ ἡς γ λ ὠ σ α ς τ οῦ τ ὀ π ο υ » μ ᾶ ς
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΘΟΥΡΙΟΥ

(1) Εἰς τὸν ἕρπον ὁπὺ εἶνε τὸ φρούριο, ἀπάνω ἀπὸ τὴν πόλι, ὁ ἀείμνηστος ἀρχιεπίσκοπος εἶχε κτίσει τὴ μεγαλοπρεπὴ κατοικία του.

δείχνουν τὴ δροσερότητα τοῦ μυαλοῦ του καὶ τὴ λεπτὴν εἰρωνεῖα ποὺ εἶχε πρόχειρη, γιὰ ὅλα τ' ἀνθρώπινα. Δίνομε μερικά, ἀπὸ ὅσα λίγα μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χῶρος.

Ἀνθρώπος — ἐκεῖνος ποὺ ξέρει νὰ κάνει τάλλαρα. Αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει καὶ ὁ λόγος «ἐγίν.με ἀνθρώπος», δηλαδὴ ἔκαμε τάλλαρα.

Ἐξυπνος — ὅμοιος μὲ τὸ κατρεγάρης.

Ἐλευθερία — θὰ πῆ νὰ ἔχης δικαίωμα νὰ κάνης ὅ,τι θέλεις, καὶ ἄς ζημιώ-
νης τοὺς ἄλλους.

Ἴσως — τὸ ἐλαστικό κάθε κουβέντας.

Νεόπλουτος — ἀνθρώπος ποὺ δὲν τοῦ λείπει τίποτα. Εἶναι τίμιος! παλλη-
καρᾶς! εὐμορφος! ἔξυπνος! Καὶ ἔχει τὴν ἀπαίτησι νὰ βάνη τὸν ἑαυτὸ του στὸ
κεφάλι τῶν ἄλλων.

Χαρίεις-χαρίεσσα — Τὸ οὐρικό σημαίνει νέον λιγνοκάμωτον, καλοντυμένον,
μὲ ψηλὰ κολέττα, μὲ τὴν πούρα του πάντα ἀδειανὴ ἀπὸ λιανὰ, καὶ μὲ κεφάλι γιο-
μᾶτο ἀπὸ περικοπαῖς μυθιστορημάτων. Τὸ θηλυκὸ σημαίνει νέα μακροπρόσωπη, μὲ
μάτια συμπαθητικά, μὲ λίγα γαλλικά καὶ καμπόσα τραγουδάκια τοῦ πιάνου.

Ψωμί — Εἶδος γλυκίσματος.

Ὅπως εἶπαμε καὶ στὴν ἀρχή, ἐὰν ἡ ἐποχὴ ποὺ ἔζησε ἦταν εὐ-
νοϊκὴ γιὰ τὸ πνεῦμα του, γιὰ τὸν ἀνθρώπο στάθηκε σκληρὴ καὶ ἀχά-
ριστη. Ἡ ἐλεύθερη καὶ δημοκρατικὴ ψυχὴ του δὲν τὸν ἄφησε νὰ
συμβιβασθῆ μὲ τὶς μικρότητες τῶν δυνατῶν καὶ τῆς κοινωνίας ποὺ
ζοῦσε. Χτυπημένος ἀπὸ παντοῦ, ἀνυπόταχτος σὲ κάθε ταπεινωτικὴ
πρόταση, ἔζησε μόνος καὶ ἀβοήθητος. Μὴ ἔχοντας παρουσίαν γιὰ νὰ
στηριχθῆ, ἦταν φυσικὸ νὰ ξεπέσει στὴν ἀνέχεια καὶ στὴ δυστυχία.
Στὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς του, ποὺ τὸν ἐγκατάλειψαν ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ
μποροῦσαν νὰ τὸν ικανοποιήσουν, αἰσθάνθηκε βαθεῖα τὴν πίκρα τῆς
κοινωνικῆς ἀστοργίας. Σὰν θαμπὴν εἰκόνα τὸν θυμοῦμαι ποὺ τὸν
εἶδα μιὰ φορὰ, θαρρῶ πῶς ἦταν κι' ἡ τελευταία του, ὅταν μικρὸ
παιδάκι, πιασμένος ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ πατέρα μου, πήγαινα περίπατο
κατὰ τὸ Ψ ἢ λ ω μ α. Ὁ Κανιούνης εἶχε σταθῆ κάπου σ' ἓνα πε-
ζοῦλι, μ' ἓνα κομματάκι χαρτὶ στὸ χέρι. Σὰν εἶδε τὸ φίλο του ἔτρεξε
κοντὰ μας καὶ τοῦ τὸ διάβασε. Ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα του, τὰ
πικρόχολά του τραστίχα, ποὺ φανερώνουν τὴ σοσιαλιστικὴ του διά-
θεση καὶ τὴν ἀπογοήτευσή του. Ἦταν αὐτό.

Σ' ἐτούτους τὸν τόπο κάνουνε συμμαχία

Σκυλιὰ κι' ἀνθρώποι ἐναντίον στὴ δυστυχία.

Καὶ βλέπεις τὸ φτωχὸ τὸ ρακενδύτη νὰ ζουμᾶνε.

Σκυλιὰ κι' ἀνθρώποι, κ' οἱ μαρκουλίνοι (!) νὰ γελᾶνε.

Ἐρώτησε τὸν πατέρα μου ἂν τ' ἄρесе καὶ ὅταν πῆρε τὴν ἀπάν-
τηση, ἔφυγε ἰκανοποιημένος, ἀλλὰ σκυφτός καὶ μ' ἓνα πικρὸ χαμόγελο
χυμένο στὴν ὀχρὴ συμπαθητικὴ μορφὴ του. Ὁ σατυρικός ποὺ σκόρπι-
σε τόσα γέλια καὶ τόση εὐθυμία, εἶχε ἀποτύχει στὴ ζωὴ. Ἀπογοη-
τευμένος, ἀπ' αὐτὴ, γιὰ νὰ βρῆ τὴν ἀνακούφιση τὸ εἶχε μίξει στὸ
κρασί ποὺ τὸν ἔφερε μιὰ ὥρα γρηγορότερα στὸν τάφο. Πέθανε ὅμως
ὅπως ἔζησε: Μὲ τὸ τραγοῦδι καὶ τὸ γέλιο στὸ στόμα.

ΔΗΜ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

(1) Στρατιώτες τῆς Δημοκρατίας τοῦ Ἁγ. Μάρκου.

ἘΝΑ ΕΥΓΙΝΗΜΑ (*)

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

— Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὸν καλὸ σου τὸ λόγο, εἶπε Μὰ κι' ὅτι
θέλει κανεὶς δὲ γίνεται πάντα.

᾽Ω! σὰν ἔχη ἀνθρώπος εὐχαρίστηση! ἀποκρίθηκε ἐκείνη. Καὶ
σὰ νὰ ντραπήκε γιὰ τὸ λόγο ποὺ εἶπε, χαμήλωσε στὸ δίσκο τὰ μάτια
τῆς, μὴ τολμῶντας νὰ κυττάξῃ τὸ Στέλλιο.

Ἀπ' τίς ἐλιές ἡ κουβέντα ἀνάμεσα στὸν Πιστολιὰ καὶ τοὺς ἄλ-
λους γύρισε τώρα στὰ κρασιά. Ὁ Ψύλλος εἶχε πῆ πῶς ὁ Μπουφός ὁ
κρασέμπορας μὲ τ' ἄσπρα ματόκλαδα καὶ μὲ τὸ μεγάλο πηγούνη που-
λοῦσε κρασί πενήντα γρόσια τὴν ὁκᾶ—χρόνο καὶ γρόσι, ἀθάνατο
πρᾶμμα!

Ὁ Πιστολιὰς χτύπησε τὸ χέρι του στὸ τραπέζι.

— Ἐγὼ ἔχω ἀπάνω ἀπὸ ὀγδόντα χρονῶ! εἶπε.

— Ἀπάνω ἀπὸ ὀγδόντα—φώναξαν οἱ ἄλλοι τρεῖς μαζύ, ἀνοίγον-
τας τὰ μάτια τους, σὰν νὰ μὴν πίστευαν.

— Μὲ στοίχημα! ξανάπεν ὁ Πιστολιὰς. Δὲ συμφέρει ὅμως νὰ
τὸ πουλήσω μῆτε ἑκατὸ τὴν ὁκᾶ. Μὰ καὶ χίλια νὰ μουδιναν πάλι θὰ
τὸ σκεπτόμουν γιὰ τὸ κούβω γιὰ τ' ἀρραβωνιάσματα καὶ τὶς χαρὲς
τῆς Σταυρούλας. Πᾶμε νὰ σᾶς τὸ δεῖξω!

— Τῶχεις ἐδῶ; ρώτησεν ὁ Ψαρρός.

— Στὸ ὑπόγειο μὲς' στὰ μπουκάλια, κι' ἀπάνω στὸ κάθε μπου-
κάλι τὰ χρονάκια του.

Αὐτὰ λέγοντας εἶχε σηκωθῆ καὶ τραβοῦσε κατὰ τὴν πόρτα. Οἱ
ἄλλοι τὸν ἀκολούθησαν.

Ἡ Σταυρούλα σηκώθηκε.

— Ν' ἀνάψω τὸ φανάρι, εἶπε. Εἶναι σκοτεινὰ στὸ ὑπόγειο!

— Ὅχι! ὄχι! ἔσεῖς καθίσετε μὴν πάη κ' ἔρθῃ κανένας. Ὅσο
γιὰ τὸ φανάρι τ' ἀνάβω ὁ ἴδιος.

Ἔτσι ἔμειναν μονάχοι οἱ δύο τους.

Στὴν ἀρχὴ κυτάχθηκαν, μὴ ξέροντας τί νὰ ποῦν, τόσο παρᾶξενη
ἦταν ἡ σιωπὴ γύρω τους, ποὺ στ' αὐτιὰ τοῦ Στέλλιου χτυποῦσε βοερὴ
σὰν πέλαγο. Ἡ Σταυρούλα ὅλο καὶ παρακαλοῦσε μέσα τῆς νᾶλθῃ
κανεὶς, μὰ κανεὶς δὲν ἐρχόταν. Ἐξαφνα ὁ Στέλλιος τῆς εἶπε:

— Νὰ σὲ ρωτήσω. Μὲ τὸ συμπάθειο ὅμως, δὲ θέλω νὰ σὲ προ-
λάβω. Ἀγαπᾶς κανένα Σταυρούλα;

Δὲ μὲ προσβεργνεῖς Στέλλιο. Μόνον ποὺ τέτοιο πρᾶμμα μῆτε

(*) Συνέχεια καὶ τέλος.

τὸ σκέφτηκα, ἀποκρίθηκε ξαφνιασμένη μὰ εὐτυχισμένη ἐκείνη, πού πιά δὲ σὺπαιναν κ' ἄς ἔλεγαν ὅ,τι κ' ἂν ἦταν.

— Ξέρεις γιατί σὲ ρωτῶ ; ξανάπεν ὁ Στέλλιος.

Τὰ μάτια του τοῦ φανῆκαν ἀλλοιώτικα κ' ἐκείνη τὸν κοίταξε μ' ἀπορία.

— Ποῦ νὰ ξέρω ; εἶπε.

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ δυὸ μεθυσμένα λόγια, ἀποκρίθηκε. Νά ! ἂν ἀγαπᾷς κάποιον, φυλάξου νὰ τοῦ ὀρκιστῆς καμμιὰ φορὰ. Ἔτσι δὲ θὰ πατήσης ποτὲ τὸν ὄρκο σου.

Ἔνα σκοτεινὸ χαμόγελο ἀνθοῦσε στὰ χεῖλη του.

— Δὲν καταλαβαίνω τί θέλεις νὰ πῆς, ἀποκρίθηκε ἐκείνη.

— Θὰ καταλάβης εἶπε. Πιὲ πρῶτα.

— Ὅχι ἄλλο !.. Θὰ μὲ πειράξῃ .... Σ' ὀρκίζομαι !

— Κι' ἐπειδὴ ξαφνιασθηκε πού ὀρκίστηκε — τί σοῦ εἶναι ἡ συνήθεια !! — χαμογέλασε κ' ὁ Στέλλιος τῆς εἶπε :

— Σ' ἐμένα μπορεῖς ἄφοβα νὰ ὀρκιστῆς. Δὲν εἶναι ποτὲ φόβος νὰ πατήσης τὸν ὄρκο σου.

Σώπασε κ' ἔπειτα πρόστεσε.

— Καταλαβαίνεις γιατί . . .

Ἦθελε νὰ πῆ πῶς δὲν ἦταν αὐτὸς ὁ καλὸς της, ἡ Σταυρούλα ὅμως γύρεψε ν' ἀλλάξῃ κουβέντα κ' ἦτανε χαρὰ χαρούμενη πού ὁ Στέλλιος τῆς μιλοῦσεν ἔτσι.

— Τότε θὰ πειράξῃ ἐσένα, εἶπε. Μὴν πιῆς ἄλλο.

Τὸ ταβάνι στὰ μάτια τοῦ Στέλλιου πῆρε μιὰ μεγάλη βόλτα ὡς πού ἀγγίξε κάτω τὸ πάτωμα, ξανανέβηκε καὶ στάθηκε.

— Μὴ φοβᾶσαι ! Ἐγὼ τὸ ἀντέχω τὸ ποτό ! Ὑστερα, ξαφνικά, πρόστεσε. Ἀπόψε θέλω νὰ πιοῦμε μαζύ, Σταυρούλα.

Κι' ἄδειασε μονομιᾶς τὸ κονιάκ πού κρατοῦσε.

Τὸ ταβάνι ξαναπῆρεν ἄλλη μιὰ βόλτα, ἔπειτα μιὰ δεύτερη καὶ ἔξοπισε μιὰ τρίτη ἔπειτα πάλι στάθηκε, ὁ Στέλλιος σκοτείνιασε πάλι μιὰ στιγμή, ἐπειδὴ ξανάφερε τὴν Ἄννα στὰ μάτια του, νὰ γνέφῃ ἀπ' τὸ παράθυρο τοῦ κανταδῶρου καὶ νὰ τοῦ χαμογελᾷ, σκυμμένη ἢ μισὴ ἔξω μὲ τὴ Σμαρῶ. Κοίταξε γιὰ κάμποσο αὐτὴ τὴν εἰκόνά νὰ χορεύῃ ἀπ' τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα στὸ ξαίτο, κ' ἄξαφνα χτύπησε στὸ κεφάλιαρι τοῦ καναπέ τὴ γροθιά του.

Ἡ Σταυρούλα τρόμαξε.

— Σταυρούλα, ξέρεις τί θέλω νὰ πῶ γιὰ νὰ μεθύσω ἀπόψε ;

Δὲν πρόφταξε νὰ ρωτήσῃ τί κ' ἀκουστήκαν βήματα, φωνὲς καὶ γέλοια ἀπὸ τὴν σκάλα. Ὁ Πιστολιάς κ' οἱ ἄλλοι ἀνέβαιναν. Ἡ Σταυρούλα ἀνάπνευσε. Ὁ Στέλλιος ἂν καὶ μεθυσμένος τοὺς πῆρε τὸ αὐτί του.

— Θὰ δῆς, εἶπε.

Ἡ Σταυρούλα φοβήθηκε, μὴ ξέροντας τί εἶχε στὸ νοῦ του. Μὰ καθὼς ἐκείνοι φανήκανε στὸ κατῶφλι, ὁ Στέλλιος σηκώθηκε τρικλίζοντας καὶ, πίσω τὸ κορμὶ καὶ μπρὸς τὸ κεφάλι, γιὰ νάβρῃ ἰσορροπία, φώναξε δέροντας τὸν ἀέρα μὲ τὸ χέρι του.

— Πιστολιά ! Θέλω νὰ πιῶ ἀπ' τὸ κρασί τῶν ὀγδόντα χρονῶ ! Θέλω νὰ πιῶ ἀπ' τὸ κρασί πῶχεις κρυμμένο γιὰ τ' ἀρραβωνιάσματα τῆς Σταυρούλας ! Θέλω νὰ μεθύσω μὲ τὸ κρασί πού δὲν τὸ πουλᾷς μὲ τίποτε, γιατί τῶχεις γιὰ τίς χαρὲς τῆς Σταυρούλας ! Θέλω νὰ μεθύσω ἀπόψε στήν ὑγεία τῆς Ἄννας μὲ τὸ κρασί τῆς Σταυρούλας !

Τὰ τελευταῖα αὐτὰ τὰ τραύλισε μᾶλλον παρὰ πού τὰ πρόφερε. Ἐξαφνα τὸ πάτωμα ἔφυγε κάτω ἀπ' τὰ πόδια του, τὸ σπίτι ἔγυρε νὰ σωριαστῇ μονοκόμματο χάμου κ' ὁ Στέλλιος δὲ θυμῶταν πιά τίποτε.

Ἐυπνῶντας πίστεψε πῶς τ' ὄνειρο πού εἶχε ἰδῆ ἀλλάξε τώρα ὄψη. Γιὰ νὰ βεβαιωθῇ πῶς δὲν κοιμῶταν ἔτριψε τὰ μάτια του, ἔπειτα στὸ λίγο φῶς τοῦ καντηλιοῦ κοίταξε σὰν ἀποληθωμένος στήν κάμαρα. Τὸ κρεββάτι διπλό, χρυσομένο καινούργιο. Ὁ γύρος του κολαρισμένος καὶ φρεσκοσιδερωμένος. Ἀντίκρου μιὰ μεγάλη ντουλάπα μὲ τὸν καθρέφτη, καὶ μέσα του θαμπὸ, μακρυνὸ, τὸ κονοστάσι μὲ τὸ καντήλι: ὄλα νυφιάτικα. Οἱ εἰκόνες του, ἀσημοκαπνισμένες, ἀστράφταν. Κι' ὁ Στέλλιος ξαναγύρισε πάλι τὰ μάτια του ἠλίθια στὸν ὦμο τὸ μισόγδυανὸ, στὸ λευκοχάραμμα τῆς στοργυλάδας τοῦ κόρφου καὶ στὰ μαλλιά τὰ χυμένα. Τὰ κάρφωσεν ἔπειτα μιὰ στιγμή στὸ προσωπάκι, πού κοιμῶτανε μέσα τους καὶ πέφτοντας ἀνάσκελα στὸ προσκεφάλι οὐρλιαζε.

— Μὲ πάντρεψαν τὰ σκυλλιά !

Ἡ Σταυρούλα τινάχτηκε κατατρομαγμένη ἀπὸ τὸν ὕπνο της κ' ἀνακάθισε στὸ κρεββάτι.

Ἐκεῖνος γύρισε μπρούμυτα καὶ μούγκριζε σὰν τὸ βῶδι πού τὸ σφάζουν.

Ἡ Σταυρούλα ἔσκυψε ἀνήσυχη ἐπάνω του καὶ τὸν ἔπιασεν ἐλαφρὰ ἀπ' τὸν ὦμο.

— Θεέ μου ! Στέλλιο ! Τί ἔχεις ; Μὴ δὲν μπορεῖς ;

— Μὴ μ' ἀγγίξης ! Φύγε ! Νὰ μὴ σὲ βλέπω ! οὐρλιαξε πάλι ἐκεῖνος. Κατάλαβε.

— Νὰ φύγω καὶ πού νὰ πάγω, Στέλλιο ;

Μονομιᾶς τὰ δάκρυα πνίξανε τὴ φωνή της κ' ἀρχίσανε νὰ πέφτουν ἐπάνω τὸν κορμὶ κ' ἀμέτροτα.

Στατὰ λές ! Ἐγὼ πρῶτα νὰ φύγω !

Τινάχτηκε κ' ἔβγαλε τὰ πόδια του ἀπ' τὸ κρεββάτι.

Μὰ πρὶν προφτάξῃ νὰ κατεβῇ ἐκείνη βρέθηκε κιόλας κρεμασμένη ἐπάνω του μὲ τὰ γυμνά μπράτσα της σφιχτοδεμένα ὀλόγουρα στὸ

λαιμό του.

— Δὲ θὰ τὸ κάνης αὐτό, Στέλλιο! Σκότωσέ με καλύτερα! Σκότωσέ με!

Ἡ φωνὴ τῆς βγήκε βραχνή σπαραχτικὴ σὰ νὰ ξεριζώθηκε μαζὺ κ' ἡ καρδιά τῆς. Ἐκεῖνος στάθηκε ἔσκυψε τὸ κεφάλι του κ' ἔμεινε καρφωμένος στὴν ἄκρη τοῦ κρεββατιοῦ, ὅπως ἦταν.

Ἡ Σταυρούλα τὸν κρατοῖσε πάντα ἀγκαλιασμένο. Ἡ τριανταφυλλιά κορδέλα τοῦ ὀλοκέντητου πουκαμισοῦ τῆς γλυστῶντας ἀπὸ τὸν ὄμο στὸ μπράτσο τῆς, ἄφινε τώρα νὰ προβάλλη μέσα ἀπ' τὶς νυφιάτικες νταντέλλες στητὸς, σὰν ἕνας καρπὸς σπάνιος, ὀλόκληρος ὁ δεξιὸς τῆς κόρφος, ἔξω βγαλμένος. Μὰ ὁ Στέλλιος δὲν ἔβλεπε, Ἐκείνη πνιγμένη ἀπ' τ' ἀναφυλλητὰ ἔκλαιγε κ' ἔλεγε καὶ δὲ σώπαινε.

— Τοὺς τῶπα ἐγὼ, πὼς δὲν ἦτανε σωστὸ αὐτὸ ποὺ κάνανε. Ὁχι πὼς δὲ σὲ ἤθελα! Ποιὸς πιδὸ καλὸς ἀπὸ σένα, Στέλλιο; Μὰ ἔπρεπε πρῶτα νὰ σὲ δοῦν νηστικὸ κ' ὕστερα νὰ μᾶς παντρεύουν. Νᾶναι καὶ μὲ τὴ γνώμη σου καθαρὴ καὶ σένα. Ἐνας ἄντρας πιομένος, κοντὰ σ' ἕνα κορίτσι, φυσικὸ μιὰ στιγμή νὰ μὴν ξέρη τί κάνει. Χρέος τους ἐκεῖνοι νὰ τὸ σκεφτοῦν σὰν πιδὸ πολύξεροι. Μιὰ μάλιστα κ' εἶχες πῆ «στὴν ὑγεία τῆς Ἄννας μὲ τὸ κρασί τῆς Σταυρούλας» φῶς φανερὸ πὼς τῶκανες γιὰ τὸ πείσμα μιᾶς ἄλλης. Ποιὰ εἶναι δὲν τὴ γνωρίζω μὰ πρέπει πὼς θᾶναι πολὺ καλὴ γιὰ νὰ πῆς στὴν ὑγεία τῆς μὲ τὸ κρασί τῆς ἀρρεβῶνας μιᾶς ἄλλης. (Λέγοντας αὐτὰ κατάπιε ἕνα μεγάλο δάκρυο κ' ἐξακολούθησε).— Τοὺς τῶπα. Ὁλα! Ὁλα! Δὲ μὲ ἄκουσαν. Κ' ἐπειδὴ σπαραγοῦσα καὶ φώναζα πὼς θὰ φύγω κατ' ἀπ' τὰ στέφανα, μὲ φοβερίσανε ν' ἀνοίξω καλὰ τὰ μάτια μου. Γιατὶ ὅ,τι κάνανε, εἶπαν, ἦτανε γιὰ τὸ καλὸ τὸ δικό σου πρῶτα καὶ πὼς ἂν ἀρνιῶμουν θὰ χτυποῦσα ὡς ποὺ νὰ ζῶ κ' ἐγὼ τὸ κεφάλι μου ὕστερα.

Στὸ μεταξὺ ὁ πατέρας σου ἔτρεξε γιὰ τὸν παπᾶ. Ὁ δικός μου εἶχε βγαλμένες τὶς ἄδειες ἀπὸ μέρες φαίνεται. Ἀγορασμένα καὶ τὰ στεφάνια. Δὲν εἶξερα τίποτε. Κ' ἐσὺ δὲν ἤσουνα σὲ θέση νὰ μὲ ὑπερασπιστῆς. Ἀπεναντίας! Σὰν ἤλθαν καὶ σὲ σήκωσαν καὶ σοῦ εἶπανε νὰ μὲ πάρης, φώναζες, σὰν νᾶσουν ἕνα μαζὺ τους, πὼς τῶχες ἀπόφαση, πὼς ἤσουν τίμιος ἄνθρωπος, ποὺ ὅ,τι λέγει δὲν τὸ ξελέγει, πὼς δὲν ἤθελες ἄλλη ἀπὸ μένα, καὶ πὼς ἦ τώρα εὐθύς ἢ ποτές, γιὰ νὰ τῆς δεῖξης ἐκείνης, ποιὸς εἶσαι. Οἱ ἄλλοι τότε: Ὁρίστε ποὺ δὲ θές, —μοῦ εἶπαν. Τώρα μετάνοιωσες. Κ' ἔχεις ὅλα τὰ δίκια.

Στάθηκεν ἐπειδὴ τῆς κόπηκεν ἡ πνοὴ καὶ σὰν ἀνάπνευσε, πρόσσεσε;

— Μοῦρχεται νὰ σκοτωθῶ ποὺ δὲν ξεπόρτισα!

Ὅσο ἔλεγεν αὐτὰ ἡ Σταυρούλα, φαινόταν τοῦ Στέλλιου πὼς μιὰ τρύπα εἶχεν ἀνοίξη κάπου καὶ πὼς αὐτὸς κ' ἡ Ἄννα κατέβαιναν μέσα τῆς στριφογυρῶντας σὲ βάρη ἀμέτρητα. Καὶ τῶναιρο ποὺ εἶδε προ-

τύτερα τοῦ ἦρθε τώρα στὸ νοῦ. Τὸ κέρασμα τῆς Ἄννας μὲ τὴν εἰδὴ τῆς Σταυρούλας, καὶ τὸ νερὸ ποὺ νὰ πῆ δὲν τοῦδωκε καὶ τὸν πάτο τοῦ πηγαδιοῦ ποὺ ἦταν κατάξερος. Τὰ θυμήθηκεν ὅλα μὲ μιὰ ἐνέργεια τρομαχτικὴ κ' ἕνα μικρὸ χαμογέλιο ἀχνοχάραξε στὰ χεῖλη του. Τὶ σημαδιακὸ ποὺ ἦταν τ' ὄνειρό του ἀλήθεια! Τὸ πιότὸ κ' ἡ δροσιὰ τοῦ κορμιοῦ, ποὺ ἔνοιωθε τὰ μπράτσα του στὸ λαιμό του, τὸν ξεγέλασαν, τὸν εἶχαν κάνη γελοῖο μπροστὰ στὰ μάτια του, σὲ βαθμὸ ποὺ νὰ συχάινεται πιδὸ κ' ὁ ἴδιος νὰ φτύση τὸν ἑαυτό του. Ἄντις ν' ἀκούση τὴ φωνὴ τῆς καρδιάς του, ποὺ τοῦ φώναζε νὰ μὴν ἔλθῃ, γύρῃ ν' ἀψηφίσῃ τὶς δολοπλοκίες τοῦ Πιστολιᾶ καὶ τοῦ πατέρα του καὶ μπλέχτηκε στὰ δίχτυα, ποὺ τοῦ στήσανε, νὰ τοῦ δώσουν ἐκείνη, ποὺ δὲν ἤθελε. Θέλοντας νὰ φανῆ παλληκᾶρι ἔγινε καθαρὰ καὶ ξάστερα ἄναντρος, πάτησε τὸν ἴδιο τὸν ὄρκο του, ἔκανε τὴν Ἄννα δυστυχιμένη, γιὰ πάντα καὶ πῆρε τώρα στὸ λαιμό του κ' αὐτὸ τὸ κορίτσι. Καὶ πότε; Τὴ στιγμή ἴσα ἴσα ποὺ γινόταν ὁ κριτῆς τῆς Ἄννας, ἕνας κριτῆς σκληρὸς κ' ἀμάλαγος, ποὺ τὴν καταδίκαιζε μὲ μιὰ ἄγρια δικαιοσύνη, γιὰ ἕνα λάθος, ποὺ ὅσο βαρὺ τοῦ φαινότανε χτές, τόσο σήμερον τῶβρισκε ἀσήμαντο, σχεδὸν τιπότηνο.

Ἐμεινεν ἔτσι σιωπηλὸς γιὰ κάμποσο ἀναδεύοντας ὅλ' αὐτὰ μὲ τὸ νοῦ του ὅσο ἡ Σταυρούλα ἐξακολουθοῦσε τώρα, κρεμασμένη πάντα ἐπάνω του νὰ κλαίῃ χωρὶς νὰ μιλῇ. Τέλος μὲ ἡσυχασμένη φωνὴ καὶ μὲ τὰ μάτια χαμηλωμένα τῆς εἶπε:

— Τὸ βλέπεις ὥστε κ' ἐσὺ πὼς πρέπει νὰ φύγω.

Μονομιᾶς ἐκείνη σπάραξε πάλι, μὰ ὄχι γιὰ τὸ παράλογο ποὺ βοοῦσε στὰ λόγια του. Ἀφίνοντάς τον, ἔκρυψε τὸ πρόσωπό τῆς μὲ τὰ χέρια τῆς. Κ' ἐκεῖνο ποὺ ὡς τότε τῆς ἔκαιε τὴν καρδιά τῆς ξέφυγε, ξέσπασε στοῦ Στέλλιου τ' αὐτιά σὰ μιὰ μπόρα.

— Γιὰ νὰ πῆ ὁ κόσμος αὔριο πὼς δὲ μ' ἠῦρες κορίτσι! Τὶ νὰ γίνω Θεέ μου! Τὶ νὰ γίνω!

Ἐν ἀτέλειωτο κλάμμα βουβό, πνιχτό, κομμένο ἀπ' τ' ἀναφυλλητὰ ἀκολούθησε, ποὺ φανέρωνεν ὄλο τὸν τρόμο τῆς καρδιάς τῆς μπροστὰ στὴ φοβερὴ αὐτὴ σκέψη. Νὰ μὴν τολμᾶ πιδὸ νὰ φανῆ στὴν πόρτα ἢ στὸ παράθυρο, νὰ πῆ καλημέρα σὲ ἄνθρωπο. Γιατὶ, ποὺ νὰ δώσης τοῦ κόσμου νὰ καταλάβῃ! Καὶ πάλι θὰ καταλάβαινε ὅποιος ἤθελε! Ἐτσι στὸ βάθος ἐκείνη θὰ ἦτανε ἀτιμασμένη γιὰ πάντα.

Ὁ Στέλλιος σώπασε σαστισμένος ἀκούοντάς τη νὰ κλαίῃ. Τὸ πηγάδι δὲν εἶχε στάλα νερὸ στὸν πάτο του. Γιὰ τὴν ὥρα τοῦλάχιστον ἦταν ἀδύνατο νὰ τὴν ἀφίσῃ. Θὰ γινόταν ἄτιμος δυὸ φορές, τῶβλεπε. Ὅσο ἔκαμε μιὰ τελευταία ἀπόπειρα:

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ἂν ἔγω δεσ' ἀγαπῶ; τῆς εἶπε.

ΔΗΜΟΚΡΙΤΗΣ Κατάλαβε τὰ δάκρυά τῆς καὶ ὅταν μπόρεσε νὰ μιλήσῃ τοῦ ἀπομόνησε ὁ ἄριστος ἰδὸ νὰ ὑποφέρουμε, Στέλλιο...

ΕΩΣΦΟΡΟΥ

Ρείπια ὁ Ναὸς κι' ἀνάμεσό του ἐγώ,
 Κορμί γεμάτο λάτρα καὶ τραγοῦδι ἀκόμα,
 Πιασμένος εἶμαι, σὰν τὸ ναυαγὸ,
 Ἄπ' τὸ σκλάβο χῶμα.
 Κι' ἀργὰ ἀνεβαίνω τὰ προπύλαια καὶ κυττῶ:
Γεννιοῦνται κάπου οἱ νέοι καιροί; Ποιὸς ξέρει!
 Μὰ στὴν ψυχὴ μου, ἀπάνω ἀπ' ὅλους τοὺς καιρούς,
 Φωτάει τὸ πρῶτο ποῦ γκορεμίστη ἀστέρι
 Στὴν ἄβυσσο καὶ ζῶ· τί εἶμ' ἀπ' αὐτοὺς
 Ποῦ μὲ τὸ μέγαν Ἄγγελο ἔχουν πέσει,
 Ἄπ' τὴν παράδεισο ὡς ἐδῶ· Καὶ στὴ ζωὴν
 Αὐτὴ καὶ μὲς σὲ τοῦτο τὸν καιρὸ, δὲν ἔχω θέση·
 Μιὰν ἄλλη μοῖρα, προαιώνια, μὲ καλεῖ.
 Μὰ θ' ἄχ' ἡ γῆ τελιώσει, ὡς ἔρθ' ἡ ὥρα,
 Ἡ Μοῖρα τούτῃ νὰ γνωρίσει ἀνατολή.
 Ψυχὴ, στὴν ἐξορία προσδόκα τώρα,
 Μὲ ἀδάμαστην ὑπομονή. Θ' ἀρθεῖ
 Κ' ἡ μέρα, ποῦ τὴ μάχη θὰ σαλπίσεις,
 Μάχη Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου σιωπηλή·
 Ἄλλ' ὦ ψυχὴ μου, ὡς τότε, μὴν ἐλπίσεις.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Μάρτιος 926

COETHE

ΣΙΓΑΛΙΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Πάνω στὰ νερὰ γαλήνη βασιλεύει,
 σὲ μιὰ θάλασσα, ποῦ ἀτάραχη κινεῖται,
 Στέκει ὁ γέρο ναύτης, βλέπει, συλλογιέται,
 ρίχνει πρὸς τὸ γυάλο γύρω τὴ ματιά του.
 Αὔρας μιὰ πνοούλα δὲ φυσάει: θανάτου
 παγερὴ γαλήνη, τρομερὴ γαλήνη:
 Μέσα στὴ βαθειὰ τὴν ἀπεραντοσύνη
 κῆμα ἢ κυματάκι δὲν ἀγροσαλεύει:

ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

18)1)31

ΠΡΙΜΑΒΕΡΑ

Τόσο λοιπὸν μοῦ στένεψε ἡ ζωὴ,
 ποὺ εἰς τούτῃ δέθηκε τὴ γλάστρα,
 νὰν τὴ λατρεύω ἀπ' τὸ ξημέρωμα
 κι' ὥσπου ν' ἀνθίσουν πάλι τ' ἄστρα;

Κ' ἓνα λουλούδι τόσο μίξερο!
 Τὰ κλώνια του ὡς νερὸ ἀναβρῦζουν
 ὡς καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀκόμη οἱ ἀναπνοές
 τοῦ γίνονται φαρμάκι ὅταν τ' ἀγγίζουν.

Γλάστρα κι' ἀνθὸς πρασινοκόκκινη
 ζωγράφου ἀστραφτερὴ παλέτα·
 καὶ σὰ φοβέρα ἀπὸ τὸ χῶμα πρώϊμα
 νὰ ὀρμοῦν τὰ φύτρα ὀρθὰ ὡς στιλέτα.

Καὶ ἡ θέλησή του σιδεροβουνὸ
 νὰ σέρνῃ τὴν ψυχὴ μου σὰ μαγνήτης
 τόσο, ποὺ νείρεται στεφάνι της
 νὰ τ' ἀξιωθῇ ἀνθισμένο στὴ θανάτῃς.

Καὶ σὰ γυναῖκα ποὺ τὰ κάλλη της
 ξέσκεπα δείχνει τα ἢ κοκέτα,
 μὲς ἀπ' τὰ πράσινα τὰ φύλλα του
 τὰ βυσσινιά πηδοῦν μπουκέτα.

Στὸν κάθε ἀνθὸ ἓνας κύκλος κίτρινος
 —χρυσάχτινη μὲς στὰ ρουμπίνια βέρα—.
 Καὶ τὸνομά του τόσο ξαρινὸ
 ποὺ φέρνει ρίγη ἀνοιξέως: «Πριμαβέρα!»

ΑΙΜΙΛΙΑ ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

ΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ

Τὸ ἄστρο σου μοναχὰ στ' ἀνήλια τῆς ψυχῆς μου
Σκοτάδια, τρεμοφέγγει, δὶμέ, γλυκὲ πατέρα.
Ἦταν πολλά, στὰ νέφη ἐσβύσαν τῆς ζωῆς μου,
Ποῦ μοῦ μαυρίσαν τὸν ἀγνὸ πρόωιμα αἰθέρα.

Μὲ κόπο σέρνεται ἡ βαρκούλα τῆς ζωῆς μου,
Ἄδικα τὴ ματιά μου στέρνω ψηλὰ ὡς πέρα,
Ἄντὶς τᾶστρο νὰ ἰδῶ, — ἐλπίδες τῆς ψυχῆς μου, —
Ἄστροπελέκια θὰ μοῦ ὀρίζουν μὲ φοβέρα!
Καὶ νὰ προβάλλει ἔμπρὸς τὸ κάτασπρο κεφάλι,
Γεμάτο ἀγάπη ἀγνή, — ἡ καλοσύνη, ὦ πόση!
Ἡ κορυφή του τοῦρανοῦ σμίγει τὰ κάλλη.

Μὰ κ' ἡ λαχτῆρα, ποῦ τὸ στηῆθος σου σπαράζει,
Καὶ δεύτερη ζωὴ ποθεῖ σ' ἐμὲ νὰ δώση,
Κάνουν μιὰ ὠχρὴν αὐγὴ νὰ μοῦ δειλοχαράζει.

(Ζάκυνθος 1899).

† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Εἶδωλο Σαρκίνο

Εἶδωλο σάρκινο, ὑπερτέλειο, ζυμωμένο
ἀπ' τῶν ἀνθῶν τὸ νέκταρ καὶ τὰ μῦρα,
ποῦχεις τὴ στυγνὴν ἀρνηση ζωστήρα
καὶ πάλι τῶν ἐρώτων ξεχυμένο
τὸν κόρο στὸ κορμί σου καὶ τὴν πύρα
τοῦ πόθου τοῦ ἀκατεύναστου, σοῦ πῆρα
κάτι ἀπ' τὸ θολό, τὸ λαγγεμένο
βλέμμα σου, ποῦ τυχαῖα μεθυσμένο
μὲ κύτταξε.... Καὶ τώρα, εἶδωλο πλᾶνο,
ποῦ ἀρνέσαι ἔτσι ἀκατάδεχτα νὰ σκύψης
στὸν κάθε ποῦ ἀτενίζει σε ζητιάνο
τῆς ἡδονῆς σου, ἐγὼ τὰ καρδιοχτύπια,
ποῦ μέσα σου ἀγωνίζεσαι νὰ κρυψῆς
τᾶνισσα, τὰ δοκίμασα καὶ τὰ ἦπια!

«ΣΠΟΝΔΕΣ ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ»

(Ἀνέκδοτη Συλλογὴ)

ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΡΗ

(SCHILLER)

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Πάρτε τὸν κόσμο· ἐφώνησεν ἀπ' τὸν οὐράνιο θρόνο
ὁ Ζεὺς στὰ πλήθη τῶν θνητῶν· σᾶς τὸν χαρίζω πειά·
γὰ πάντα νὰ τὸν ἔχετε δικό σας· θέλω μόνο
ἀδελφικὰ καὶ δίκαια νὰ γίνῃ ἡ μοιρασιά.

Αὐτὰ εἶπε κ' ἔτρεξαν εὐθὺς ὅλοι, καὶ νέοι καὶ γέροι,
νὰ πάρουν ὅ,τι ἐχάριζε τότε ἡ μητέρα γῆ·
ὁ γεωργὸς ἐκράτησε τὰ εὐφορα μέρη·
μέσα στὰ δάση ἐτέντωσαν τὰ τόξα οἱ κυνηγοί.

Τῆς ἀποθήκαις τὰ παιδιὰ γέμισαν τῶν ἐμπόρων·
ὁ ἠγούμενος ἐδιάλεξε τὸ πειὸ καλὸ κρασί·
ὁ βασιλεὺς ἐπρόσταξε νὰ τοῦ πληρώνουν φόρον
κ' ἐκλείσει κάθε πέρασμα μ' ἀσφάλεια περισσῆ.

Στὸ τέλος, ὅταν ἦτανε τὰ πάντα μοιρασμένα,
ἐπρόβαλεν ὁ ποιητής· ἤρχετο ἀπὸ μακρυνά·
δὲν ἦρε πλέον τίποτα· τᾶχαν ὅλα παρμένα·
ἀνῆκε σὲ ἄλλους κάθε τί, κάθε τῆς γῆς μεριά.

Ἄλοίμονο! μόνος ἐγὼ θὰ μένω ἀδικημένος,
θεὲ μου ἐγὼ τὸ πειὸ πιστό σου ἀπ' ὅλα τὰ παιδιά!
Αὐτὰ εἶπε μὲ παραπόνο· καὶ, ἀπὸ λυγμούς πνιγμένος,
ἔμπρὸς στὸ θρόνο του ἔπεσε καὶ ἐστέναξε βαριά.

Σὰν κυνηγοῦσες ὄνειρα, τί τᾶβαλες μαζί μου;
εἶπ' ὁ θεὸς· σὰν ἔτρεχες ἄσκοπα, φταίω ἐγώ;
Ποῦ ἦσουν, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐμοίραζαν τὴ γῆ μου;
Σιμά σου, εἶπε ὁ ποιητής ἤμουν στὸν οὐρανό.

Τὸ μάτι μου ἄχ ἐθαύμαζε τὸ θεῖο προσωπό σου
ἡ ἀρμονία τοῦ οὐρανοῦ μοῦ ἐμάγευε τὸ αὐτί·
συγχώρεσε ἕνα πνεῦμά σου, ποῦ ἀπὸ τὸ οὐράνιο φῶς σου
ἐμέθυσε καὶ ἄφησε τὸν κόσμο νὰ χαθῆ.

Καὶ εἶπε ὁ Ζεὺς, ὅμως στὴ γῆ ὅλα εἶναι μοιρασμένα·
ἀλλ' ἄνθρωποι δὲ μένει μὴ οἴκησιν ὁ ἐκλεκτὸς θνητός,
θέλης αἰετῶν ἀπ' τὴ γῆ νὰ ζῆς καὶ αἰσχεσαι σὲ μένα,
ὁ οὐρανός μου πάντοτε γὰρ σένα εἶναι ἀνοικτός.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΘ ΤΑΓΟΡ

XI

Παράτησε τὸ κομπολόϊ σου πιά αὐτὸ καὶ πάψε
Τις προσευχῆς σου καὶ τίς ψαλμωδίες σου.

Ποιόνα τάχα θαρρεῖς πῶς ὑμνεῖς μὲς στὴν ἔρημη ἐτούτη
καὶ σκοτεινὴ γωνιά ἐνὸς ναοῦ ποῦ εἶνε ὅλες

οἱ πόρτες του κλεισμένες; Καλὰ ἄνοιξε ἐσὺ τὰ δυὸ μάτια
γιὰ νὰ κυττάξης ποῦ ὁ Θεὸς δὲν εἶνε ἔμπρός σου·

εἶνε ἐκεῖ ὅπου τὴ γῆ βαθιὰ ὀργώνει ὁ ζευγᾶς, κ' ὅπου σπάζει
πέτρες μὲ κόπο στὰ μονοπάτια ὁ ἐργάτης.

Μαζύ τους εἶνε αὐτὸς μέσα ἐκεῖ στὴ βροχὴ καὶ στὸν ἥλιο
καὶ τὰ φορέματά του πυκνὴ σκεπάζει ἢ σκόνη.

Σὰν Ἐκεῖνον τὸ ράσο σου γδύσου καὶ σὺ καὶ κατέβα
κάτω, στίς σκόνες μέσα καὶ στὰ χῶματα.

Ζητᾶς λύτρωση; ἄλλὰ ποῦ φαντάζεσαι λύτρωση ναῦρης;
μήπως ὁ Θεὸς μας ὁ ἴδιος μ' εὐχαρίστηση

τοὺς πόνους δὲ φορτώθηκε τῆς δημιουργίας καὶ γιὰ πάντα
δὲ δέθηκε μαζύ μας; Τις βαθεῖες παράτησε

τώρα ἐσὺ προσευχῆς καὶ λουλοῖδια ἢ λιβάνια. Τὰ ροῦχα
κ' ἂν σοῦ λερώση ἢ σκόνη καθόλου δὲν πειράζει.

Γιὰ Κεῖνον τράβα ἐσὺ, ἀντάμωσέ τον καὶ στάσου κοντὰ του
μέσα στὴν ἐργασία, μὲ ἰδρῶ στὸ μέτωπό σου.

VII

Κάθε στολίδι ὠραῖο τὸ τραγοῦδι μου ἐπέταξε πέτρα
καὶ παῦει πιά γιὰ κείνα νὰ περιφανεύεται.

Τὴν ἔνωσή μας ὦ! θ' ἀφανίζανε αὐτὰ τὰ στολίδια·
τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλο θὰ μᾶς ξεχωρίζανε·

Θᾶσβυαν οἱ ψύθηροί σου οἱ γλυκοὶ στὸ κουνδούνισμα ἐκεῖνο.
Στὴ θεά σου ἢ ποιητικὴ μου, ὦμέ, ματαιοδοξία

σβεῖ κ' ἀπὸ τὴν ντροπὴ ξεψυχάει. ὦ ποιητὴ κ' ὀδηγέ μου,
τὴ ζωὴ μου κάμε, ἐνῶ ἐγὼ κάθομαι στὰ πόδια σου,
νὰ γίνῃ ἴσια κ' ἀπλὴ καθὼς μιὰ καλαμένια φλογέρα,
πού, Ἐσὺ, ἀπὸ μελωδίες μπορεῖς νὰ τὴ γεμίξεις.

Μετάφραση

ΑΝΑΣΤ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ

Ἡ ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ ΕΝ ΛΕΥΚΑΔΙ

Ὁ Λευκάδιος τὴν ἐσπέραν τῆς Πρωτομαγιάς δὲν δύναται νὰ εἶπῃ, ὅτι διασκεδάσει διότι ἐξέρχεται μετὰ μείζονος θάρρους εἰς περίπατον δύναται ὅμως νὰ κυχθῆ διὰ περιβάλλεται ὑπὸ πολλῶν περιέργων ἐθιμῶν καὶ προλήψεων.

Τὴν ἐσπέραν ταύτην τὰ παιδιὰ βρέχουν τὸ κουλοῦρι τὸ ὁποῖον ἢ μάνα τους ἐφύλαξεν ἀπὸ τῆς Λαμπρῆ τρώγουν αὐτὸ οἰκογενειακῶς, ἐξηπλωμένα ἐπὶ τῶν χόρτων.

Ἡ καλὴ νοικοκυρὰ βρέχει τὸ μπότι τῆς εἰς τὰ μαγεμένα νερά τῆς ἐσπέρας ταύτης ἵνα διατηρῆ τὸ ὕδωρ καθ' ὅλον τὸ θέρος ὁροσερὸν, καὶ τὴν πρωῖαν μαζεύει τὸ χαμοῦλι τῆς γιὰ κάθε περίστασι νὰ τῶχῃ στὸ σπίτι.

Ὁ καλὸς νοικοκύρης φέρνει μιὰ πέτρα φωκισμένη καὶ τὴν φυλάττει εἰς τὸ κατῶνι του καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ὡς σύμβολον πολυχροονότητος.

Ἐκάστη δὲ οἰκία τὴν πρωῖαν φέρει τὰ παραθύρα τῆς ἐστολισμένα διὰ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἀνδρῶν, ἐν οἷς ἐξέχει κλάδος Μαῖου, ἀπαραίτητον στοιχεῖον, στολισμοῦ τῆς ἡμέρας ταύτης.

Ἀλλὰ ἂν πάντα τὰ ἄνθη καὶ τὰ φυτὰ τὴν ἡμέραν ταύτην προώρισται εἰς τὸ νὰ ἐπιδεικνύονται φιλαρέσκως, κοσμοῦντα ὑπερήφανα παραθύρα ἢ πυργωτὰ στήθη, ὁ πτωχὸς νεροκόρης, ἀφανὴς, μακρὰν εὐνοουμένων ἀνδρῶν, ξένος ποικιλοχρῶν γλαστρῶν, κεκρυμμένος μὲσφ ἀκανθῶν καὶ διαιτώμενος ἐν ἀπροσίτοις τάφροις, σήμερον ἐξυπνᾷ ἐνεργητικὸς λίαν, φυλάττων ἐν τῷ κάλυκι αὐτοῦ ὅλην τὴν δροσὸν τῆς πρωτομαγιάς, ἵνα ἀνταμείψῃ τὴν καλὴν ἐκείνην δεσποινίδα ἣτις ἤθελε τὸν καλημερισθ, τὸν θωπεύσῃ, παρέχων αὐτῷ τὸ ὠραιότερον δῶρον, τὴν δροσορότητά του, ἀντάλλαγμα προῖτου φιλήματος ἐπὶ τὸν παρειῶν τῆς.

Καὶ ἄληθῶς αἱ καλάι μου συμπολίτιδες δοξάζουσιν, ὅτι καθίστανται λευκότεραι νιπτόμεναι τὴν πρωῖαν τῆς πρωτομαγιάς διὰ τῆς δροσῶν τοῦ φυτοῦ τούτου.

Πρωῖνοί, πρωῖνοί, οἱ εὐέλπιδες ἐκεῖνοι περιῆγον ἀνὰ τὴν πόλιν κατὰ πρόπτον τὸ ἀνθόπλεγμα τοῦ Μαῖου, τραγουδοῦντες τὸ ὠραῖον δημοτικὸν ᾄσμα:

«Τώρα εἶν' ὁ Μάϊς κ' ἡ ἄνοιξι, τώρα τὸ καλοκαῖρι

τώρα κ' ὁ ξένος βούλεται στὸν τόπο του νὰ πάη».

καὶ καταλήγοντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαιδροῦ διδασκάλου, ὅστις ἐς αὔριον τὸ ἄγριον ὄμμα του, διὰ γλυκισμάτων ὑπεδέχεται τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ τέκνα.

Καὶ ὁ χωρικός τῆς πατρίδος μου διασκεδάζει τὴν ἡμέραν ταύτην, ἑλληνοπρεπέστερον μάλιστα διότι χορεύει ὑπὸ τὸν αἶθριον οὐρανὸν μὲ τὸ κόκκινόν του ζωνάρι καὶ τὴν καμιζέλα του περασμένη ἀπὸ τῶνα μονάχα χέρι, τραγουδεῖ ἐλευθέρως, γελᾷ μὲ τόσας εὐμορφὰς χωριατοπούλαις, ἃς ἐπίστε πολλὴ κολακεύει ἐξυμνῶν αὐτὰς διὰ τοῦ ἐξῆς ὠραίου διστίχου.

«Ἐβγήκαε στὴ πρωτομαγιά νὰ δροσιστῆς κυρὰ μου

ἐξώστης τὴν ἀγράμπελη κ' ἔκαψες στὴν καρδιά μου.»

Δὲν κρίνομεν δὲ ἀπὸ σκοποῦ νὰ παραθέσωμεν καὶ τὸν ἀκόλουθον μῦθον, ὃν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πρωτομαγιάς ἐμάθομεν παρὰ τινος χωρικοῦ.

«Μιὰ φορὰ μιὰ μάνα ἐγέννησε ἕνα παιδί, καὶ τὸ μοιράναε ἢ μοίρασε του, ὅτι ὅταν πέσει ὁ τοίχος καὶ τσακισθῆ ὁ καθρέφτης ποῦνε μέσα νὰ πεθάνῃ τὸ παιδί.»

Ἡ μάνα του τὴν ἡμέραν τῆς πρωτομαγιάς ἠθέλησε νὰ διαστῆ καὶ καθὼς ἐμπηγε τὰ πόδια στὸν τοίχον ἔπεσε ὁ τοίχος κ' ἀπέθανε τὸ παιδί. Τότε εἶπε ἢ δυστυχι-

σμένη

«Ὅποια ἔχει γυῖο μονογενῆ

τὸ Μάϊ μηνὰ μὴ διαστῆ.»

Καὶ τὸ διστίχον τοῦτο παροιμιακῶς εἰσέτι λέγεται ὑπὸ τῶν χωρικῶν μας.

Ἐν Λευκάδι τῇ 2ᾳ Μαῖου 1884

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ

ΑΛ. ΒΕ·Ι·ΝΟΓΛΟΥ

Η ΦΥΓΗ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

Γεώργιος Σταύρος, κυρία Γκρόπιους, μιὰ στιγμή, Σερίφ Ἀγᾶς

Γεώργιος Σταύρος, (προχωρῶντας).— Ἄρρησα; (Παρατηρεῖ τὴν κυρία Γκρόπιους καὶ τὸ Σερίφ Ἀγᾶ. Μικρὴ παύση). Ὁ Πασᾶς μὲ κράτησε. . . Ἡ κυρία;

Σερίφ Ἀγᾶς.— Σύζυγος τοῦ Ἄγγλου Προξένου στὸ Τρίκερι. . . Ἦλθαν ἐπὶ συνεντευξέει. . .

Γεώργιο: Σταύρος.— Ἐξέρω. . . (Παρατηρεῖ τὴν κυρία Γκρόπιους μὲ κάποια ἐκπληξή).

Κυρία Γκρόπιους.— Ὁ σύζυγός μου πῆγε νὰ φροντίσῃ γιὰ τὰ ἄλογα ἔως ὅτου εὐαρεστηθῇ ὁ Ἐξοχώτατος. . .

Σερίφ Ἀγᾶς.— Ἄν θέλετε, κυρία μου, νὰ πᾶτε πρώτη. . .

Κυρία Γκρόπιους.— Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ. . . Πρέπει ναρθῇ ὁ σύζυγός μου. . .

Σερίφ Ἀγᾶς.— Ὅπως ἀγαπᾶτε. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς πῶ πόσο εὐτυχὴς εἶμαι πού σᾶς συνήντησα. Φεύγετε ἀμέσως;

Κυρία Γκρόπιους.— Δὲν ξέρω. Ὁ σύζυγός μου θὰ ἀποφασίσῃ.

Γεώργιος Σταύρος, πρὸς τὸν Σερίφ Ἀγᾶ.— Ὁ Πασᾶς σᾶς περιμένει. . .

Σερίφ Ἀγᾶς — Πηγαίνω, πηγαίνω. . . (Ἐξέρχεται).

(Ὁ Γεώργιος Σταύρος καὶ ἡ κυρία Γκρόπιους ἀνταλλάσσουν ἓνα βλέμμα. Ἐπειτα ἐκείνη κάθεται πάλι στὸ ντιβάνι. Ὁ Γεώργιος Σταύρος τὴν πλησιάζει, ὄρθιος).

Γεώργιος Σταύρος — Βλέπω πῶς ἔχετε γνωριμίες ἐδῶ. . .

Κυρία Γκρόπιους; (αὐστηρά).— Γνωριμίες;

Γεώργιος Σταύρος.— Τὸ Σερίφ Ἀγᾶ, παραδείγματος χάριν

Κυρία Γκρόπιους, (μ' ἓνα ἀόριστο χαμόγελο). -- Δὲν τὸν εἶδα ποτὲ ἄλλοτε τόσο ὅσο σήμερα. . .

Γεώργιος Σταύρος.— Πράγμα πού δὲν μπορεῖτε νὰ πῆτε γιὰ τὸν ταπεινὸ σας δούλο. . .

Κυρία Γκρόπιους (κυττάζωντάς τον διερευνητικά).— Δὲν καταλαβαίνω. . .

Γεώργιος Σταύρος.— Εἰσθε τὸ γένος Μελισσάκη, Θάλεια Μελισσάκη, ἂν δὲν κάνω λάθος. . .

Κυρία Γκρόπιους.— Πῶς τὸ ξερετε;

Γεώργιος Σταύρος.— Γιατὶ ἀπλούστατα ὀνομάζομαι Γεώργιος Σταύρος. . .

Κυρία Γκρόπιους (μὲ φωνὴ μισοσβησμένη ἀπὸ συγκίνηση καὶ χαρὰ).— Γιῶργο, Γιῶργο!

Γεώργιος Σταύρος.— Δὲ μὲ θυμᾶσαι; Ἐγὼ σ' ἀνεγνώρισα ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή. . .

Κυρία Γκρόπιους (ὑπόκωφα τὸ χέρι στὸ μέτωπο).— Πόσα χρόνια, θεέ μου, πόσα χρόνια. . .

Γεώργιος Σταύρος.— Τὸ 99 ἔφυγα. Δεκατρία. . .

Κυρία Γκρόπιους.— Ὅχι δεκατέσσαρα. Τὸ 98 ἦταν. . .

Γεώργιος Σταύρος (κοντὰ της, στὸ ντιβάνι).— Τὶ εὐτυχὴς ποὺ εἶμαι, Θάλεια! Ἀπὸ τὴ μέρα πού ἔφυγα, δὲν ἔπαυσα ἓνα λεπτὸ νὰ σὲ θυμοῦμαι. . . Δὲ σὲ εἶδα ποτὲ γιὰ νὰ σοῦ πῶ τὴ κλάμμα ἔκανα τ' ἀπόγευμα ἐκεῖνο, πάνω στὴν κορβέτα πού μᾶς πήγαινε στὴν Πάργα. Ἦσουν μὲ τὴ μητέρα σου σὲ κάτι βράχους καὶ μᾶς χαιρετούσατε μὲ τὰ μαντήλια σας. Θυμᾶμαι ὡς καὶ τὰ φουστάνια πού φορούσατε. Τῆς μητέρας σου ἦταν μὴν, τὸ δικό σου κόκκινο, ἓνα κόκκινο πού ὁ ἥλιος στὴ δύση του ἔκανε σὰ φωτιὰ καὶ σὰν αἷμα. . .

Κυρία Γκρόπιους.— Κι' ἐγὼ σὲ θυμῶμουνα πάντα. . .

Γεώργιος Σταύρος (πικρά).— Παντρεύτηκες!

Κυρία Γκρόπιους (συντετριμμένη, ὑπερήφανα).— Δὲν τὸ θέλησα ἐγώ!

Γεώργιος Σταύρος.— Καὶ εἶσαι εὐτυχὴς;

Κυρία Γκρόπιους (μὲ ἓνα κίνημα νευρικότητος, ζητώντας ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀπάντησιν).— Πῆς μου ἔσὺ τί ἔκανες; Γραμματεὺς τοῦ Βελῆ;

Γεώργιος Σταύρος (μὲ ἀδιαφορία).— Εἶναι στὴν οἰκογένεια. Ὁ πατέρας μου τοῦ Ἀλῆ, ἐγὼ τοῦ Βελῆ. . .

Κυρία Γκρόπιους.— Ἦταν τὸ καλύτερο πού εἶχες νὰ κάνης. . .

Γεώργιος Σταύρος.— Τὶ θέλετε ἐδῶ;

Κυρία Γκρόπιους.— Ἐξέρεις πῶς κάνομε ἀνασκαφές στὸν Κότυλο τῆς Φιγαλείας. . .

Γεώργιος Σταύρος.— Τὸ ξέρω. . .

Κυρία Γκρόπιους.— Καὶ πῶς βρήκαμε μιὰ ζωοφόρο 30 μέτρων. . .

Γεώργιος Σταύρος.— Λένε πῶς εἶναι μεγάλης ἀξίας. Ὁ Πασαγίας βεβαίως πῶς ἔρχεται ἀπὸ τὸ Ἐργαστήριο τοῦ Φειδία.

Κυρία Γκρόπιους.— Ἄπλῆς διαδόσεις Ἡ τεχνικὴ δὲ θυμίζει καθόλου τὴν ἀπλοῦτητα τῶν γραμμῶν τοῦ Παρθενῶνος. Ὁ Βάγγε, ὁ ζωγράφος τοῦ Προίγκιπος τῆς Βαναρίας, πού παρακολουθεῖ τις ἀνασκαφές, τῆς ἀρνείται κάθε ἀξία. . .

Γεώργιος Σταῦρος.—Ἀντιθέτως, ὁ Βαρῶνος Χάλερ τοῦ Χάλερσταϊν προσφέρει 60.000 ἰσπανικά δολλάρια κ' ἄλλα τόσα σχεδὸν ὁκόμης Μονταλιβέ, γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Ναπολέοντος. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Δὲν κατέληξαν ἀκόμα οἱ διαπραγματεύσεις. Κι' ὁ Βελῆς εἶναι πολὺ ἀπαιτητικὸς. Ζητᾷ ἀμέσως 30.000 γρόσια, ἐνῶ εἴχαμε συμφωνήσει νὰ μοιρασθοῦν τὰ κέρδη ὅταν (τὸ τονίζει) πουληθοῦν τὰ εὐρήματα. . .

Γεώργιος Σταῦρος.—Ἔχει δίκιο, ἀφοῦ θὰ τὰ μεταφέρετε στὴ Ζάκυνθο. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Δὲν πήραμε ὅμως ἀκόμα τσεντέζιμο. . . (Ἐὐ Γεώργιος Σταῦρος μένει σκεπτικὸς). Τί σκέπτεσαι;

Γεώργιος Σταῦρος.—Δὲ σοῦ φαίνεται ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπόθεση ἀρκετά. . . ἐξευτελιστική;

Κυρία Γκρόπιους (μελαγχολικά).—Ἐγὼ εἶμαι ἡ τελευταία ποὺ μπορῶ νὰ ἔχω γνώμη σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. . .

Γεώργιος Σταῦρος (μ' ἀλλαγμένη φωνή).—Θάλεια. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Ναί. . .

Γεώργιος Σταῦρος (ἐπίσημα).—Θάλεια, δὲν αἰσθάνθηκες ποτὲ ποτὲ καμμιά λύπη γιὰ τοὺς ἀνεκτίμητους θησαυροὺς ποὺ παίρνουν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα αὐτοὶ οἱ τυχοδιῶκτες;

Κυρία Γκρόπιους (ἀόριστα φοβισμένη).—Περίεργος εἶσαι, Γιῶργο!

Γεώργιος Στιῦρος (μὲ βαθεῖα φωνή).—Δὲν ἔβαλες ποτὲ μὲ τὸ νοῦ σου πῶς δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ σύληση ἐπ' ἀπειρον, πῶς ἴσως μὰ μέρα μερικοὶ Ρωμηοὶ θὰ σκεπτόνταν νὰ προστατεύσουν τὴν κληρονομιά τῶν προγόνων μας;

Κυρία Γκρόπιους (ποὺ σηκώνεται ταραγμένη).—Εἶσαι Φιλικός, εἶσαι Φιλικός; Ἄ, Γιῶργο, πρόσσεχε! . . .

Γεώργιος Σταῦρος.—Τί;

Κυρία Γκρόπιους (σιγά, τρέχοντας).—Πρόσσεχε, γιὰτὶ ὑπάρχει κίνδυνος. . .

Γεώργιος Σταῦρος (γελῶντας περιφρονητικά).—Κίνδυνος; (Εἶναι τόσο κοντὰ ποὺ ὁ ἕνας ἐγγίζει τὸν ἄλλον) Ναί, τὸ ξέρω, ὅλοι εἶναι ὀπλισμένοι ὡς τὰ δόντια. Ἔπειτα;

(Εἴσοδος τοῦ Γκρόπιους ἀπ' τὴ δεξιὰ πόρτα. Ἡ κ. Γκρόπιους ἀπομακρύνεται ἀπ' τὸ Γεώργιο Σταῦρο μὲ μιὰ ἀσθενικὴ φωνή).

ΣΚΗΝΗ IV

Γκρόπιους, κυρία Γκρόπιους, Γεώργιος Σταῦρος, ἔπειτα Σερῖφ Ἀγᾶς, Γκρόπιους (προχωρώντας ἐξωορισμένος πρὸς τὸ Γεώργιο Σταῦρο).—Κύριε!

Γεώργιος Σταῦρος (ψύχραιμα).—Ταπεινὸς σας θεράπων. . .

Γκρόπιους.—Γνωρίζετε πῶς ἡ κυρία εἶναι σύζυγός μου;

Γεώργιος Σταῦρος.—Εἰσθε ὁ ἴδιος τόσο γνωστός, ποὺ αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ λιγώτερο. . .

Γκρόπιους.—Ἡ στάση σας δὲν τὸ φανερώνει.

Κυρία Γκρόπιους.—Γνωρίζω τὸν κύριο Γεώργιο Σταῦρο ἀπὸ πολὺ καιρὸ καὶ δὲν πιστεύω νὰ ἔκανε κανένα ἔγκλημα γιὰτὶ μοῦ μίλησε;

Γκρόπιους (σαρκαστικά).—Μπᾶ, εἰσθε παλαιοὶ φίλοι! (Μιὰ παύση) Δὲ μοῦ ἀπομένει λοιπὸν παρὰ νὰ σᾶς ζητήσω συγγνώμην γιὰτὶ σᾶς ἐνόχησα!

Γεώργιος Σταῦρος.—Ἡ σύζυγός σας ἔχει πολὺ εὐθύ, πολὺ ἐντιμο χαρακτήρα γιὰ νά. . .

Γκρόπιους (γελῶντας ἀποκρουστικά).—Ἐμένα τὸ λέτε! . . . (Μιὰ παύση. Τραχεῖα). Θὰ μπορέσω ἐπὶ τέλους νὰ δῶ τὸν Ἐξοχώτατο;

Γεώργιος Σταῦρος.—Αὐτὴ τὴ στιγμή ἔχει σπουδαιοτάτη συνδι-
άλεξι μὲ ἕνα ἔκτακτο ἀπεσταλμένο τοῦ πατρός του. . .

Γκρόπιους.—Δὲν τελείωσαν ἀκόμα;

Γεώργιος Σταῦρος.—Δυστυχῶς ὄχι.

Γκρόπιους.—Ὅποσδήποτε θὰ παραδεχθῆτε, πῶς ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ δέχεσθαι τὸν πρόξενο τῆς Ἀγγλίας, εἶναι τουλάχιστον. . . ἀνοικεῖος!

Γεώργιος Σταῦρος.—Δὲν πρέπει, νὰ σᾶς φαίνεται παράξενο. Καθένας ἔχει στὴν ἐποχὴ μας ἀρκετὰ περίεργη ἀντίληψη τῆς θέσεώς του Ἄλλωστε. . . (Ἐ Σερῖφ Ἀγᾶς μπαίνει ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ βάθους) ἦρθε ἡ σειρά σας. . .

Γκρόπιους.—Καιρὸς ἦταν!

ΣΚΗΝΗ V

Κυρία Γκρόπιους, Γεώργιος Σταῦρος, Σερῖφ Ἀγᾶς, μιὰ στιγμή Γκρόπιους.

Γεώργιος Σταῦρος.—Πηγαίνω νὰ σᾶς ἀναγγείλω.

Σερῖφ Ἀγᾶς (σκεπτικὸς).—Κάνε γρήγορα. Ἔχω νὰ σοῦ πῶ. . . (Ἐξοδος τοῦ Γεωργίου Σταῦρου. Ἐ Σερῖφ Ἀγᾶς, πολὺ ἀπορροφημένος, κάθεται στὸ τραπέζι.)

Γκρόπιους (στὴν κυρία Γκρόπιους).—Θὰ μὲ περιμένῃς ἐδῶ κ' ὅταν σὲ εἰδοποιήσω θὰ εἰσέλθῃς.

Κυρία Γκρόπιους.—Ἀκόμα δὲ βλέπω γιὰ τί λόγο. . .

Γκρόπιους (βιαστικά, μὲ τόνο, ποὺ δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρηση).—Κάνε μου τὴ χάρη ν' ἀφίσης τις συζητήσεις ἐδῶ. Προπαντὸς νὰ κρατήσης τὴ θέση σου ἀπέναντι σ' αὐτὸν τὸν ἀναιδῆ!

Κυρία Γκρόπιους.—Δὲ σὲ μέλλει συνήθως τόσο νὰ κρατήσω τὴ θέση μου. . .

Γκρόπιους (ποὺ ἔρριξε μιὰ φευγαλέα ματιά στὸ Σερῖφ Ἀγᾶ).—Εὐτυχῶς εἶναι κ' αὐτὸς ὁ βλάκας ἐκεῖ. . .

Κυρία Γκρόπιους.—Πότε φεύγωμε;

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΙΕΤΙΟΥ

Γκρόπιους.—Ὅχι πρὶν ἀπὸ αὐριο το βράδυ. Στὰ Γιάννενα ἡ κατάσταση εἶναι κρισιμωτάτη. Εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ μιλήσω τώρα κάτω μ' ἕνα-δυὸ. Πρὶν φύγη ἀπ' τὸ Ριζόκαστρο ὁ Πασᾶς, δὲ θὰ τὸ κουνήσωμε. Θέλω νὰ κανονίσω τὴ θέση μου...

Κυρία Γκρόπιους.—Εἶμαι κουρασμένη...

Γκρόπιους.—Κουράγιο, κουράγιο, Θάλεια. Κατὰ βάθος, ξέρεις, πῶς ὅ,τι κάνω εἶναι γιὰ σέν...

(Εἴσοδος τοῦ Γεωργίου Σταύρου ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ βάρους).

Σερῖφ Ἀγᾶς, στὸ Γεώργιο Σταῦρο.—Ἐλα δῶ...

Γεώργιος Σταῦρος.—Τώρα .. (Στὸν Γκρόπιους) Ὁ Πασᾶς σᾶς περιμένει...

(Ἐξοδος τοῦ Γκρόπιους ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ βάρους).

Σερῖφ Ἀγᾶς (στὸ Γεώργιο Σταῦρο).—Ἐλα δῶ, γράψε μου μιὰ διαταγὴ πρὸς τὸ φρούραρχο.

Γεώργιος Σταῦρος (μ' ἀπορία).—Ὁ Πασᾶς;

Σερῖφ Ἀγᾶς ((δείχνοντάς του θριαμβευτικὰ ἕνα σακοῦλί μὲ νομίσματα) —Θὰ φύγωμε σὲ μιὰ ὥρα...

Γεώργιος Σταῦρος (σὰν ἀπογοητευμένος).—Ἐφτακόσιους; (Γράφει).

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Τοὺς ἄλλους θὰ φροντίσετε νὰ τοὺς συγκεντρώσετε ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος. Βάλε τὰ δυνατά σου ἀδελφέ μου, καὶ σκέψου πῶς ἡ τύχη τῶν Πασάδων εἶναι καὶ δική μας τύχη...

Γεώργιος Σταῦρος (γράφοντας).—Ὅ,τι εἶναι δυνατό θὰ γίνῃ.

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Νὰ φροντίσης καὶ γιὰ αὐτὸ ποὺ σοῦ εἶπα... ξέρεις γιὰ τὸ σύλλογο.

Γεώργιος Σταῦρος.—Μεῖνε ἤσυχος (Διαβάζει καὶ τοῦ δίνει τὴ διαταγὴ). Θὰ σὲ ξαναἰδῶ;

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Φεύγω ἀμέσως. Ἀπὸ μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη ὑπάρχει κίνδυνος νά...

Γεώργιος Σταῦρος (τὸν ἀσπάζεται).—Ἐχε γιὰ!

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Ἄς ἐλπίζωμε πῶς γρήγορὰ θὰ ξαναἰδωθοῦμε... (Προχωρεῖ βιαστικὰ πρὸς τὴν ἔξοδο, ἀλλὰ βλέποντας τὴν κυρία Γκρόπιους στέκεται ἕνα λεπτό). Κυρία μου, τὰ σέβη μου... Πηγαίνω ἴσως στὸ θάνατο. Ἀλλὰ θὰ σᾶς θυμῶμαι ὡς τὴν τελευταία μου στιγμή! (Ἀπότομα ἐξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ VI

Κυρία Γκρόπιους, Γεώργιος Σταῦρος.

Κυρία Γκρόπιους (συγκινημένη).—Εἶναι φοβερό...

Γεώργιος Σταῦρος.—Τί εἶναι φοβερό;

Κυρία Γκρόπιους.—Ὅταν ἡ τύχη σ' ἐγκαταλείψῃ!

Γεώργιος Σταῦρος.—Ὁ Σερῖφ εἶναι γενναῖος...

Κυρία Γκρόπιους.—Θὰ ἤθελα νὰ εἶχα τὴν γενναϊότητά του!

Γεώργιος Σταῦρος.—Τί συμβαίνει; Κλαῖς, κλαῖς;

Κυρία Γκρόπιους.—Γιῶργο, Γιῶργο...

Γεώργιος Σταῦρος.—Τί ἔχεις;

Κυρία Γκρόπιους.—Εἶμαι τόσο δυστυχισμένη!

Γεώργιος Σταῦρος.—Γιατί;

Κυρία Γκρόπιους (μὲ βαθειὰ σπασμένη φωνή).—Ἡ ζωὴ μου εἶναι τόσο μαύρη, τόσο λυπημένη, τόσο ταπεινὴ...

Γεώργιος Σταῦρος (ἄγρια).—Θέλεις ν' ἀπαλλαγθῆς;

Κυρία Γκρόπιους.—Τρελλάθηκες!

Γεώργιος Σταῦρος.—Μιλῶ σοβαρά. Ἐχω τὴ δύναμη νὰ σ' ἀπαλλάξω κ' ἀπ' τὴν κόλαση ἀκόμα!

Κυρία Γκρόπιους (τρέμοντας).—Φοβοῦμαι, φοβοῦμαι...

(Ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ βάρους εἰσέρχεται ὁ Γκρόπιους μὲ τὸ Βελῆ Πασᾶ. Ὁ Βελῆ Πασᾶς φορεῖ στρατιωτικὴ στολή. Τὸ σακκάκι του ὅμως εἶναι ξεκουμπωμένο, ἡ ζώνη καὶ τὸ σπαθὶ βγαλμένα. Ἀπ' τοὺς ὤμους του κρέμεται ποδιήρης λευκὸς μανδύας Ἀσκεπῆς. Γέμι καὶ μουστάκι. Ἡ κυρία Γκρόπιους σκουπίζει βιαστικὰ τὰ μάτια της).

ΣΚΗΝΗ VII

Κυρία Γκρόπιους, Βελῆ Πασᾶς, (μὴ στιγμὴ) Γεώργιος Σταῦρος καὶ Γκρόπιους

Γκρόπιους (συσταίνοντας).—Κυρία Φιλίππου Γκρόπιους...

Βελῆ Πασᾶς (γοητευμένος).—Εἰσθε καλά, κυρία μου;

Κυρία Γκρόπιους.—Δόξα τῷ Θεῷ.

Βελῆ Πασᾶς.—Ὅσο φάινεσθε στενοχωρημένη...

Κυρία Γκρόπιους.—Τὸ ταξεῖδι μὲ κούρασε.

Βελῆ Πασᾶς.—Ἀκριβῶς μοῦ ἔλεγε τὸ ἴδιο ὁ σύζυγός σας. Θὰ φροντίσωμε ὅμως νὰ σᾶς παρασχεθῆ κάθε ἀνάπαυση. (Στὸ Γεώργιο Σταῦρο). Πήγαινε νὰ φροντίσης μὲ τὸν κύριο Γκρόπιους νὰ ἐτοιμασθῆ τὸ διπλανὸ σπίτι τοῦ Κυρίτση Ἀντύπα...

Γεώργιος Σταῦρος.—Μά...

Βελῆ Πασᾶς (αὐστηρά).—Πήγαινε!

(Ὁ Γεώργιος Σταῦρος κ' ὁ Γκρόπιους βγαίνουν ἀπ' τὴ δεξιὰ πόρτα).

Βελῆ Πασᾶς (καθήμενος κοντὰ στὴν κυρία Γκρόπιους, στὸ ντιβάνι).—Ἄν μὲ εἶχατε ἐπισκεφθῆ στὸ σεράγι, στὴν Τριπολιτσᾶ...

Κυρία Γκρόπιους (σοβαρή).—Ὁ Ἐξοχώτατος εἶναι πάρα πολὺ καλὸς νὰ φροντίσῃ γιὰ μένα...

Βελῆ Πασᾶς.—Στοιχειῶδες καθῆκον φιλοξενείας. Ἄλλωστε εἶναι συμφέρον μου νὰ σᾶς καλοπιάσω...

Κυρία Γκρόπιους (μ' ἐκπληξῆ).—Ἐμᾶς;

Βελή Πασᾶς (χαμογελῶντας). — Ἐσᾶς εἰδικώτερο!

Κυρία Γκρόπιους. — Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης σας εἶναι πολὺ σκληρὴ νὰ θέλῃ νὰ κοροιδέψῃ μιὰ δυστυχημένη γυναῖκα . . .

Βελή Πασᾶς (πλησιάζοντας ἑλαφρά). — Μιλῶ σοβαρώτατα. Πρόκειται γιὰ τὰ μάμαρα. Ζητῶ, γιὰ μεριδίό μου, 30.000 γρόσια. Ὁ σύζυγός σας δὲ μου δίνει περισσότερα ἀπὸ 20.000. Ἄλλὰ ἐγὼ ἔχω ἀνάγκη χρημάτων, μεγάλη ἀνάγκη. Μπορῶ ἐξ ἄλλου νὰ ἐμποδίσω τὴν ἀποστολὴ τῶν μαριάρων στὴ Ζάκυνθο. Ὁ σύζυγός σας ἔλαβε ὑπ' ὄψει του αὐτά, ἀλλὰ μοῦ εἶπε πῶς μόνο ἐσεῖς μπορεῖτε ν' ἀποφασίσετε . . .

Κυρία Γκρόπιους (μ' ἀπορία) — Ἐγώ;

Βελή Πασᾶς. — Μὴ ζητᾶτε ὑπεκφυγᾶς . . . Τί μοῦ δίνετε, ἐσεῖς

Κυρία Γκρόπιους (θορυβημένη, ἀλλὰ προσπαθῶντας ν' ἀναλάβῃ τὴν ψυχραιμία της καὶ νὰ παίξῃ τὸ ρόλο της). — Πόσο ζητᾶτε ἐσεῖς

Βελή Πασᾶς. — 30.000 γρόσια.

Κυρία Γκρόπιους — Κι' ὁ σύζυγός μου;

Βελή Πασᾶς — 20.000

Κυρία Γκρόπιους. — Θὰ μποροῦσε νὰ μοιρασθῇ ἡ διαφορά.

Βελή Πασᾶς (γοητευμένος). — Τὸ περίμενα. Σᾶς ὑπενθυμίζω ὅμως πῶς λάβατε προσφορὰ γιὰ 60.000 δολλάρια . . .

Κυρία Γκρόπιους. — Ἡ δούλειά δὲν ἔκλεισε . . .

Βελή Πασᾶς. — Θὰ κλείσῃ.

Κυρία Γκρόπιους. — Ὁ Βαρῶνος τοῦ Χάλερσταϊν φεύγει . . .

Βελή Πασᾶς. — Δὲν ἔχει σημασία . . . (Σκύβει πρὸς αὐτήν).
Λοιπὸν τί δίνεις;

Κυρία Γκρόπιους (μὲ μιὰ ἀγωνιώδη προσπάθεια νὰ χαμογελάσῃ). — 20.000!

Βελή Πασᾶς (σ' ἓνα βρυχηθμό). — 20.000! (Πᾶει νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ). Πῶς εἶναι τὸ μικρὸ σου ὄνομα!

Κυρία Γκρόπιους (ποὺ πετάχτηκε ἀπάνω, ὀπισθοχώρησε). — Βελή Πασᾶ, Βελή Πασᾶ!

Βελή Πασᾶς (ἀκολουθῶντάς την). — Καλὰ, δέχομαι, 20.000, ἀλλά . . .

(Ἡ κυρία Γκρόπιους ἔχει καταφύγει τρέμοντας στὴν ἀριστερὴ γωνιά τοῦ δωματίου.)

Κυρία Γκρόπιους. — Μὴν πλησιάζετε!

Βελή Πασᾶς. — Λέγε γρήγορα, δέχεσαι!

Κυρία Γκρόπιους. — Σταθῆτε, θὰ σᾶς πῶ . . . Ἐγὼ τὸν ὄρον νὰ μὴν πλησιάζετε ὅμως . . .

Βελή Πασᾶς (σταματῶντας). — Καλὰ, ἀκούω, ἐμπρός.

Κυρία Γκρόπιους. — Πρέπει νὰ ξέρω ἐκ τῶν προτέρων τί;

θέλετε ὡς ἀντάλλαγμα;

Βελή Πασᾶς. — Τί; (Γελᾷ, ἓνα πλατύ, ἄγριο γέλιο). Ὁ Γκρόπιους δὲν σοῦ ἐξήγησε;

Κυρία Γκρόπιους (μὲ τρόμο). — Τί νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ;

Βελή Πασᾶς. — Μὰ δὲν καταλαβαίνεις λοιπὸν! (Προχωρεῖ σιγά, συγκεκνημένα, ἀτελείωτα, κάτωχρος. Ἐξαφνα ὅμως στέκεται, τινάζεται πίσω ἔξαλλος. Ὁ Γεώργιος Σταῦρος, ὄχι λιγώτερο ταραγμένος, στέκεται πρὸς τὴ δεξιὰ πόρτα).

ΣΚΗΝΗ VIII

Κυρία Γκρόπιους, Βελή Πασᾶς, Γεώργιος Σταῦρος

Γεώργιος Σταῦρος (μὲ βραχνὴ φωνή). — Πασᾶ μου . . .

Βελή Πασᾶς σκαιά. — Τί θέλεις ἐδῶ;

Γεώργιος Σταῦρος. — Πασᾶ μου, ἔφθασε πάλι ἓνας ἔκτακτος ἀπεσταλμένος ἀπ' τὰ Γιάννενα . . .

Βελή Πασᾶς; (σηκώνοντας τὸ χέρι). — Ἐπειτα. Φύγε . . .

Γεώργιος Σταῦρος. — Πασᾶ μου!

Βελή Πασᾶς (ἐκνευριασμένος). — Τί;

Γεώργιος Σταῦρος. — Πρέπει νὰ σοῦ μιλήσω ἀμέσως . . .

Βελή Πασᾶς. — Φύγε!

Γεώργιος Σταῦρος. — Πασᾶ μου . . .

Βελή Πασᾶς (μ' ἀγανάκτηση). — Γιῶργο, ἀκούς;

Γεώργιος Σταῦρος. — Πασᾶ μου . . .

Βελή Πασᾶς (τρέμοντας ἀπὸ ὄργη). — Θὰ φονάξω νὰ σὲ βγάλουν!

Γεώργιος Σταῦρος (πέφτοντας στὰ πόδια του, μὲ φωνὴ γεμάτη λυγμούς). — Συλλάβανε καὶ ἀποκεφαλίσανε τὸν Ἄλῃ Πασᾶ! . . .

(Ὁ Βελή Πασᾶς βγάζει μιὰν δξεία, ἀπελπιστικὴ κραυγὴ καὶ ἀρχίζει νὰ γυρίζῃ στὸ δωμάτιο σὰν τρελλὸς ἐνῶ κατεβαίνει ἡ

ΑΥΛΑΙΑ

Ἀκολουθεῖ

ΓΝΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΩΣΚΟΛΟ

ΓΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΛΟΥΡΙΟΥ

Ἐσοῦσα κυρία στοιχεῖα φαίνονται στὰ λυρικά του. Ὁ θάνατος ποὺ τελειώνει καθε πλῆξη, ὁ ἥρωϊσμός ποὺ σταματᾷ ἡ ἀρετὴ τῆς ἀνθρώπινης ἀξίας, ἡ ὁμορφιά ποὺ ἀναπνέει τὴν ἡδονή, καὶ ἡ φαντασία καὶ τέχνη ποὺ κάνει ἀθάνατες τίς ἀνθρώπινες συμπάθειες.

B. Croce

ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΑΠΟ ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

(1499-1586)

Διὰ τὴν γραφῆν ἢ ἀκριβῆς ἱστορία τῆς μεταβυζαντινῆς περιόδου τῆς Ἑλλάδος εἶνε ἀνάγκη πρῶτον νὰ ἐξερευνηθοῦν καὶ μελετηθοῦν τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, περικλείοντα θησαυρὸν ἱστορικῶν πληροφοριῶν, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθοῦν τὰ διάφορα ἱστορικὰ γεγονότα. Δυστυχῶς ἐλάχιστον μέρος τοῦ θησαυροῦ τῶν Βενετικῶν Ἀρχείων ἔχει δημοσιευθῆ· μέχρι τοῦδε, τὸ πλεῖστον δὲ ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα καὶ Βλ. Λαμάνσκυ (*). Ἀλλὰ καὶ ὅπως ἔχουν δημοσιευθῆ τὰ δοκουμενὰ αὐτὰ ἀποτελοῦν ἀκατέργαστον ὕλικόν, δύσχρηστον, ἰδίως διότι εἶνε γραμμένα εἰς τὴν Βενετικὴν διάλεκτον κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἐπὶ τῆ βάσει λοιπὸν τῶν ἐγγράφων τοῦ Βενετικοῦ Ἀρχείου τῶν σχετικῶν μετὰ τὴν Ζακύνθον, τῶν δημοσιευμένων εἰς τὸν ὅσον τόμον τῶν «Μνημείων Ἑλληνικῆς Ἱστορίας» τοῦ Κ. Σάθα θὰ παρασχωμεν κατωτέρω μερικὰς ἐνδιαφερούσας ἱστορικὰς πληροφορίας.

Διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν κτήσεις τῆς ἢ Βενετία εἶχε θεσπίσῃ ἕν εὐφυῆ σύστημα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπετρέπετο εἰς τὰς ἀποικίας τῆς ὅπως στέλλουσαν εἰς τὴν Βενετίαν πρέσβεις, οἱ ὁποιοὶ νὰ ὑποβάλουν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὰ διάφορα αἰτήματα καὶ παράπονα τῶν κτησεῶν τῆς.

Κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1499 ἔφθασαν εἰς τὴν Βενετίαν δύο πρέσβεις τῆς Ζακύνθου, ὁ Ματθαῖος Καλόγερος καὶ ὁ Δημήτριος Μονδίνος, οἱ ὁποιοὶ ὑπέβαλον τὰ κατωτέρω αἰτήματα :

1) Ὅταν ἡ νῆσος ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἔμεινε τελείως κατεστραμμένη, ἔγινε προκλήριξις δημοσία ἐκ μέρους τῆς Βενετικῆς κυβερνήσεως εἰς Κέρκυραν, Μεθώνην, Ναύπακτον καὶ ἄλλας χώρας, καθ' ἣν πᾶν πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ μεταβῆ καὶ κατοικήσῃ εἰς τὴν νῆσον ταύτην θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποκτήσῃ ἀμπέλους, οἰκίας καὶ ἐδάφη, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ ἦσαν ἰδικά του, πληρῶν-μόνον τὴν δεκάτην εἰς τὸν Ἅγιον Μάρκον. Κατόπιν τῆς προκηρύξεως ταύτης μετέβησαν ἐκεῖ ἄρκετὰ ἄτομα, ὥστε κατὰ τὸ 1499 νὰ ἦνε χίλια πεντακόσαι περίπου οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι ἐπεσκέυασαν ἔρειπωμένας οἰκίας καὶ ἐκαλλιέργησαν γαίας, εἰς τὰς ὁποίας ἐφύτευσαν ἀμπέλους μετὰ μεγάλους κόπους καὶ ἐξοδα. Ζητεῖται λοιπὸν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν ἵνα εὐαρεστηθῆ νὰ διατάξῃ ὅπως ὅλαι αἱ οἰκίαι αἱ παρ' αὐτῶν ἐπισκευασθῶσι, αἱ γαῖαι αἱ καλλιεργηθῶσι καὶ αἱ ἀμπελοὶ αἱ φυτευθῶσι, καὶ ὅλα ὅσα εἰς τὸ μέλλον θὰ ἐπισκευασθοῦν καὶ καλλιεργηθοῦν, ἀνήκουν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀπογόνους των, ἀφοῦ πληρῶνουν πάντοτε διὰ τὰς γαίας καὶ ἀμπέλους τὴν δεκάτην, διὰ

(1) Σάθα, Μνημεία Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. — V. Lamaansky Secrets d'État de Venise.

δὲ τὰς οἰκίας τὸ ἔδαφονόμιον εἰς τὴν Βενετικὴν κυβέρνησιν.

(Εἰς τὸ αἶτημα τοῦτο ἀπήντησεν ἡ κυβέρνησις καταφατικῶς).

2) Νὰ ἐπιτρατῆ ὅπως ὁ Διοικητὴς, μαζὺ μετὰ δύο ἐντοπίους, ἐκλεγομένους ἀπὸ τοὺς κατοίκους, ἐκτιμῶν τὰ εἰσοδήματα καὶ ὀρίζουν τὴν δεκάτην ἣτις θὰ πληρώνεται κατ' ἔτος.

(Καὶ εἰς τοῦτο ἡ κυβέρνησις ἀπήντησε καταφατικῶς).

3) Νὰ ἐκλέγονται κατ' ἔτος δύο ἄλλοι πολῖται ὡς ἐκτιμηταὶ τοῦ ἄρτου, οἴνου, κρέατος, ἰχθύων, τυροῦ καὶ ἄλλων τροφίμων, οἱ ὁποιοὶ ἐπίσης νὰ ἐπιβλέπουν καὶ σφραγίζουν τὰ μέτρα καὶ σταθμά, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν.

(Καὶ τὸ αἶτημα τοῦτο ἔγινε δεκτόν).

4) Φαίνεται ὅτι οἱ Βενετοὶ ὑπάλληλοι ἐξεμεταλλεύοντο τοὺς κατοίκους, διὰ τοῦτο οἱ πρέσβεις ἐζήτησαν ὅπως, δεδομένης τῆς πενίας τῶν κατοίκων, μὴ ζητοῦνται παρ' αὐτῶν φόροι ἄλλοι ἀπὸ ἐκείνους τοῦ πληρῶνουν εἰς τὴν κυβέρνησιν. Πλὴν τούτου νὰ ὀρισθῆ ὅπως οἱ καγκελάριοι, καβαλιέροι καὶ ὑπάλληλοι τῶν Διοικητῶν μὴ λαμβάνουν ἄλλην ἀμοιβὴν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν λαμβάνουν οἱ ἐν Κερκύρᾳ, «διότι ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ τὸν ὁποῖον ἔχουν ἀπὸ τὴν Ἐξοχότητά σας, τρώγουν καὶ ἐξαντλοῦν τοὺς ἀτυχεῖς ὑπηκόους σας μετὰ ὑπερβολικὰς πληρωμὰς». Ἡ κυβέρνησις φυσικὰ ἐδέχθη τὰ δίκαια αὐτὰ αἰτήματα τῶν Ζακυνθίων.

5) Φαίνεται ἐπίσης ὅτι ὁ Διοικητὴς τῆς νήσου δὲν ἔβλεπε μετὰ εὐχαρίστησιν τὴν ἀποστολὴν τῶν πρέσβων εἰς τὴν Βενετίαν, καὶ παρεῖχε μεγάλα ἐμπόδια εἰς τὴν μετάβασίν των, διότι δι' ἑτέρου αἰτήματός των οἱ Ζακύνθιοι παρακαλοῦν τὴν κυβέρνησιν νὰ μὴ δημιουργοῦν δυσκολίας οἱ Διοικηταί, ἀλλὰ τοὺς δίδουν ἀμέσως τὰ διαπιστευτήρια ἔγγραφα των. Ἡ Βενετικὴ κυβέρνησις ἀπήντησεν ὅτι εὐχαρίστως δέχεται νὰ γίνεαι συνέλευσις ἐνώπιον τοῦ Διοικητοῦ καὶ νὰ δηλώσων τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν θέλουν νὰ στείλουν πρέσβεις, νὰ ἐκλέγουν δὲ αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Διοικητοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ ἦνε ὑποχρεωμένος νὰ τοὺς δίδῃ τὰ διαπιστευτήριά των, τὰ ὁποῖα ὅμως νὰ μὴ δύνανται νὰ χρησιμοποιήσων δι' ἄλλους λιμένας. Ὁμοίως ἡ κυβέρνησις ἐδέχθη τὸ ἕτερον αἶτημα, ὅπως κατ' ἔτος ὁ λαὸς τῆς Ζακύνθου ἐκλέγῃ ἕνα διερχομένον, καθὼς συνειθίζετο εἰς τὴν Ναύπακτον.

Ἀκολουθεῖ ἔγγραφον τῆς Βενετικῆς Γερουσίας, κατὰ τὸ ὁποῖον αὕτη σενεξήτησε τὴν 1 Φεβρουαρίου 1500 αἴτησιν τῆς Μονῆς Παναγίας τῶν Στροφάδων (Sancte Marie insule de Strophalia). Ἐν τῇ αἰτήσει ταύτῃ οἱ μοναχοὶ ἀφηγοῦνται ὅτι, κατόπιν ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων, ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν μονὴν καὶ ἠχμαλωτίσθησαν, ἀργότερα δὲ, θείᾳ συνάρσει, ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἐπανήλθον εἰς τὴν μονὴν των, ἡ ὁποία ἦτο κατεστραμμένη.

Ζητοῦν λοιπὸν τὴν ἀδειαν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν ὅπως ἀνοικοδομήσων τὴν μονὴν των. Ταυτοχρόνως ζητοῦν ὅπως ἡ κυβέρνησις ἐπικυρώσῃ τὴν ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου 1491 παραχώρησιν ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἀνδρέου Σάλδου εἰς τὴν μονὴν τῶν Στροφάδων τοῦ ἐν Ζακύνθῳ ἐξωκκλησίου τῆς Παναγίας τῶν Θεομαμάτων. (Sacellus Sancte Marie de Miraculis). Ἡ κυβέρνησις ἐγκρίνει τὴν παραχώρησιν, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκευῆς τῆς Μονῆς. Ἐπίσης συναινεῖ ὅπως μετὰ τὴν Μονὴν τῶν Στροφάδων ἐνωθῆ ἡ Μονὴ τοῦ Σωτῆρος εἰς τὴν κοινὴν Πισμανδῆν τῆς Ζακύνθου, (Monasterium Sancti Salvatoris ville Pismande in insula Zacinti positum) (*) συγκατατιθεμένου εἰς τοῦτο τοῦ παπᾶ

(1) Ὁ Σάθας γράφει «Pismande» ἀλλ' εἰμὲθα βέβαιοι ὅτι ἀνεγγύων ἐσφαλμένως τὸ

Γερμανοῦ Ραζή. εἰς τὸν ὁποῖον κληρονομικῶς δικαίῳ ἡ μονὴ αὐτῆ ἀνήκεν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως οἱ μοναχοὶ τῶν Στροφάδων λειτουργοῦν τὴν μονὴν αὐτὴν τοῦ Σωτήρος.

Ἐπειτα ἔγγραφον τῆς 4 Ἰουνίου 1544 τῆς Βενετικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν Προνοητὴν Ζακύνθου, ἔχον ὡς ἑξῆς :

«Ὁ σεβασμιος Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Στροφάδων, περὶ τῆς καλωσύνης καὶ χριστιανικότητος τοῦ ὁποῖου μοῦ ὠμιλήσατε διὰ μακρῶν εἰς ἐπιστολάς σας, ἦλθεν εἰς τὴν Βενετιάν καὶ παρουσιασθεὶς ἐνώπιον ἡμῶν ἐξέθηκεν ὅτι κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἡ μονὴ αὐτῆ ὑπέστη μεγάλας βλάβας ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἐκὰν καὶ καταστράφη, ἐκ δὲ τῶν μοναχῶν ἄλλοι ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἄλλοι ἀπέθανον. Ἐξ αἰτίας τῆς πυρπολήσεως καὶ καταστροφῆς, μερικὰ εἰσοδήματα τῆς μονῆς ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ πολέμου καὶ ἐντεῦθεν ἀρπάζονται καὶ ἐξακολουθοῦν ἀρπαζόμενα, διότι παρέμειναν χωρὶς φροντίδα καὶ φύλαξιν τινα. Τοιούτοτρόπως οὗτοι στεροῦνται τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, τώρα μάλιστα τοῦ οὗτοι ἠξήθησαν κατ' ἀριθμὸν. Συνεπῶς μᾶς παρεκάλεισε νὰ σᾶς γράψωμεν συνιστῶντες αὐτοὺς ὅπως ἐπανακτήσουν τὰ εἰσοδήματά των. Καὶ ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ στερήσωμεν τῆς τιμίας καὶ δικαίας ὑποστηριξέως μας θρησκευτικὸς ὀργανισμοὺς πτωχοὺς καὶ μαστιζομένους ἀπὸ τοιαῦτα ἀτυχήματα, ἀπεφασίσαμεν νὰ σᾶς ἀπευθύνωμεν τὴν παρούσαν, συνιστῶντες μετὰ τῆς Γερουσίας ἐνθέρμως, ὅπως εἰς τὸν ρηθέντα σεβασμιὸν ἠγούμενον, ἢ τοὺς ἀντιπροσώπους του, παράσχητε πᾶσαν συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν διὰ νὰ ἐπανακτήσῃ τὰ εἰσοδήματα τὰ ὁποῖα θὰ ἀποδείξουν ὅτι τοὺς ἠρπάγησαν, ἀποδεικνύοντες τὴν νόμιμον κτῆσιν, προνόμια καὶ μακρὰν κατοχὴν. Ὅπου δὲ δὲν δύναται νὰ ἀποδείξουν τὰ προνόμια των, λόγῳ ἀπολείας κατὰ τὴν πυρπόλησιν, νὰ παρουσιάσουν ἀξιοπίστους μάρτυρας, ὥστε εἰς τὴν ρηθεῖσαν μονὴν νὰ ἀποδοθοῦν ἐξ ὀλοκλήρου τὰ πτωχικὰ εἰσοδήματά της, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς διαρπαγῆς ὑπὸ ἀρπάγων, ἀλλὰ διατηρουμένης τῆς μονῆς εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν, ἵνα οἱ μοναχοὶ οὗτοι δύναται νὰ συντηροῦνται καὶ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν διὰ τὴν γαλήνην τῆς ἐπικρατείας μας».

Κατὰ τὸ ἔτος 1586 εὐρίσκομεν ἄλλο ἔγγραφον περὶ Στροφάδων. Δι' αὐτοῦ ἡ κυβέρνησις διατάσσει ὅπως ἀγορασθῶν καὶ σταλοῦν εἰς τοὺς μοναχοὺς Στροφάδων δοκοὶ καὶ σανίδες ἀξίας 93 δουκάτων, διὰ νὰ διορθώσουν τὰ κελιά των, ὅπως παρεκάλεισαν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τουρκικὰ πλοῖα κάνουν ἐπιδρομὰς εἰς Στροφάδας «καὶ δύναται νὰ ἐπιφέρουν μεγάλας ζημίας, ἐν ἣ περιπτώσει οἱ μοναχοὶ οὗτοι δὲν ἔχουν τὸ μέσον νὰ ἄμυνθοῦν ἀποσυρόμενοι εἰς μικρὸν πύργον κατασκευασθέντα παρ' αὐτῶν, διὰ τοῦτο διατάσσεται ὁ Προνοητὴς νὰ στείλῃ ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον ἐξ πυροβόλα (archibusoni) καὶ δύο τηλεβόλα (pezzi di ferro) μετὰ τὰ πυρομαχικά των, διὰ νὰ παραδοθοῦν εἰς τοὺς καλογήρους, μαζὺ μετὰ 12 σπαθιά διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν».

* * *

Οἱ δύο ἱστορικοὶ Ζακύνθου Λούντζης καὶ Χιώτης βεβαίουν ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ζακύνθου ὑπὸ τῶν Βενετῶν οἱ Λατῖνοι Ἐπίσκοποι τῆς νήσου ἦσαν μόνον τιτλοῦχοι, διότι, καίτοι διωρίζοντο ἐπίσκοποι Λατῖνοι, αὐτοὶ δὲν ἤρχοντο εἰς τὰς νήσους, καθότι μετὰ

τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων καὶ τὴν κατεργήωσιν τῶν νήσων οἱ καθολικοὶ ἦσαν ὀλίγοι (1). Ἐν τούτοις ὁ Σάβας (2) δημοσιεῖ διαταγὴν τῆς Βενετικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν καὶ τοὺς Προνοητὰς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας ἀποδοκνύουσας τὸ ἀντίθετον. Ἡ διαταγὴ αὐτῆ, τῆς 31ης Μαρτίου 1502, ἔχει ὡς ἑξῆς :

«Εὐρίσκεται ὁ σεβασμιώτατος Μάρκος ντὶ Φραντσέσκη, πολίτης Βενετὸς Ἐπίσκοπος Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας ἤδη ἀπὸ 15 περίπου ἐτῶν (3). Τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην νομίμως ἔδωκεν αὐτῷ ἡ Ἁγία Ἐδρα, τῇ συγκαταθέσει τῆς κυβερνήσεώς μας, ἐξηκολούθησε δὲ διευθύνων ταύτην μετὰ πολλὴν ἀκεραιότητα καὶ γενικὴν ἱκανοποίησιν. Ἡμεῖς πάντοτε ἠγαπήσαμεν τὸν ρηθέντα ἐπίσκοπον διὰ τὰ προτερήματα αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του, καὶ πολὺ περισσότερον τώρα τὸν θεωροῦμεν ἀξίον τῆς εὐνοίας μας, διότι ἔχασε πᾶν ὅ,τι εἶχε κατὰ τὴν ἀτυχίαν ἄλλωσιν τῆς Μεθώνης καὶ εἶδε σφαζόμενον καὶ ἀπαγομένον εἰς αἰχμαλωσίαν ἕνα ἀδελφόν του, πολλοὺς ἀνεπιθύους του καὶ ἄλλους συγγενεῖς του.

» Ἐρχομένον τώρα τὸ ἐπίσκοπον τούτου ἀπὸ ἐκεῖ, ἀπεφασίσαμεν νὰ σᾶς γράψωμεν τὴν παρούσαν, θέλοντες καὶ μετὰ τὸ Συμβούλιόν μας διατάσσοντες ὑμᾶς μετὰ ὅλην τὴν θέλησιν καὶ ψυχὴν μας, ὅτι ὄχι μόνον ὀφείλετε νὰ τὸν διατηρήσετε εἰς τὴν κατοχὴν τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ζακύνθου, καθ' ὃν τρόπον καὶ τύπον αὐτὸς καὶ οἱ λοιποὶ προκάτοχοί του πάντοτε κατεῖχον ταύτην μετὰ τοῦδε, ἀλλ' ὀφείλετε προσέτι νὰ τὸν εἰσαγάγητε εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς τῆς Κεφαλληνίας, ἐξασφαλίζοντες εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ εἰσοδήματα, κέρδη καὶ πᾶν δικαίωμα ἀμφοτέρων τῶν ἐπισκοπῶν καὶ διατηροῦντες ὅλα τὰ δικαιώματα, προνόμια καὶ δικαιοδοσίας ἀπορρεούσας ἀπὸ τὰς Ἀποστολικὰς Βούλλας, τὰς ὁποίας εἴτε αὐτοπροσώπως, εἴτε διὰ τοῦ πληρεξουσίου του, θὰ σᾶς ἐπιδείξῃ.

» Καὶ ἐπειδὴ μανθάνομεν ὅτι κάποιος παπᾶ Ἀνδρέας κατῶρθωσε νὰ λάβῃ ἀπὸ ὑμᾶς ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι σᾶς ὑψηράγη καὶ παρεχορήγη αὐτῷ κατόπιν κακῶν πληροφοριῶν, καὶ κατῶρθωσε νὰ ἐπιτύχη ὄχι μόνον τὴν ἑλληνικὴν ἐπισκοπὴν τῆς Κεφαλληνίας, τῆς ὁποίας ὁ νόμιμος ἐπίσκοπος ζῆ ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπισκοπὴν Ζακύνθου, ἡ ὁποία πάντοτε ἦτο ἠνωμένη μετὰ τὴν Λατινικὴν Ἐπισκοπὴν, καὶ τῆς ὁποίας τώρα νόμιμος κάτοχος εἶνε ὁ Μάρκος ντὶ Φραντσέσκη, θέλομεν καὶ διατάσσομεν ὅπως κατ' οὐδένα τρόπον ἐπιτρέψῃτε εἰς τὸν ρηθέντα παπᾶ Ἀνδρέαν νὰ ἀναμυγνῆτε εἰς τὴν λατινικὴν καὶ ἑλληνικὴν ἐπίσκοπὴν τῆς Ζακύνθου, οὔτε εἰς τὴν λατινικὴν τῆς Κεφαλληνίας, τὴν νομίμως παραχωρηθεῖσαν ἀπὸ τὸν Πάπαν εἰς τὸν Μάρκον ντὶ Φραντσέσκη, καὶ ὅπως ἀνακαλέσῃτε καὶ ἀκρωσῆτε πᾶν ἔγγραφον ἢ παραχώρησιν γενομένην σχετικῶς μετὰ τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν ἐπισκοπὴν τῆς Ζακύνθου, ὡς καὶ μετὰ τὴν λατινικὴν τῆς Κεφαλληνίας. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γενικῶς πρέπει νὰ συμμορφωθῆτε μετὰ τὰς Παπικὰς Βούλλας.

» Πρέπει, θέλομεν καὶ σᾶς διατάσσομεν ὅπως ἐὰν ὁ ρηθεὶς παπᾶ Ἀνδρέας ἢ ἄλλοι ἤθελον θίξῃ τὰ εἰσοδήματα ἢ τὰ δικαιώματα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν Μάρκον Ντὶ Φραντσέσκη, ἐξαναγκάσητε αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψουν.

(Ἀκολουθεῖ)

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΝΕΡΑ

(1) Π. Χιώτης, Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα Ζακύνθου. Τόμ. 6, σελ. 102.

(2) Κ. Σάβας, Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Τόμ. 5, σελ. 80.

(3) Οὗτος διωρίσθη ἀπὸ τὸν Πάπαν Ἰννοκέντιον Δ' τὴν 29 Μαΐου 1489 καθολικὸς ἐπίσκοπος Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας, διεδέχθη δὲ αὐτὸν τὸ 1503 ὁ Ἰωάννης Οὐγγαρος. (Κατράμη Ἀνάλεκτα Ζακύνθου σελ. 92).

ὄνομα τοῦ χωρίου καὶ ἀντὶ τοῦ ἵπο ὑπέθεσεν ὅτι ἦτο μα. Διότι χωρίον Πισμάντε δὲν ὑπῆρξε ποτὲ εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἐνῶ ἀπεναντίας ὑπάρχει ἔως σήμερον χωρίον Παισιῶντα.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΔΙΑΦΟΡΑ

— Η 'Εταιρεία τῶν Φιλοτέχνων ὁργάνωσε σὸ Μέγαρον Δεληγιώργη ἔκθεση τῶν ἔργων τοῦ ἀλησμόνητου σκηνογράφου Πάνου Ἀραβαντινοῦ. Οἱ μακιέτες ποῦ ἐκτίθενται δείχνουν ἓνα καλλιτεχνικὸ δαιμόνιο, ποῦ ἐκτιμήθηκε διεθνῶς.

— Μὲ μεγάλην ἐπισημότητα γίνηκαν τὰ ἐγκαίνια κ' ἡ παράδοση τοῦ Μουσείου Μπενάκη, ποῦ χάρισαν σὸ Κράτος ὁ κ. Ἀντώνιος Μπενάκης.

— Ὁ κ. Παπανδρέου ἀνεκοίνωσε στὴ Σύγκλητο τοῦ Πανεπιστημίου πῶς τὸ Κράτος ἔρχεται ἐπικουροῦ μὲ 110 ἑκατομμύρια γιὰ τὴν ἀνόρθωση τοῦ Πανεπιστημίου μας, σὲ τρόπο ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ τὰ καλύτερα εὐρωπαϊκὰ, ἰδίως στὴν ἀφθονία τῶν τεχνικῶν μέσων. Ἡ νέα αὐτὴ χειρονομία τῆς Κυβερνήσεως γιὰ τὶς ἐπιστῆμες βροῖκε εὐνῶσιμα ἀλήρησιν ὁ ὅλον τὸν ἐπιστημονικὸ κόσμον.

— Ἐπεὶ ἀπὸ τὴν ταχτοποίηση καὶ τὴν καταγραφή τῆς Βιβλιοθήκης Γριτζάνη, ὁ ἐνεργητικὸς νέος ἐπιστῆμων κ. Διον. Παπαγιαννόπουλος, ταχτοποίησε καὶ κατέγραψε στὴ Ζακυθο καὶ τὴν πλούσια βιβλιοθήκη Δεβιάζη. Κατάλογοι καὶ τῶν δύο θὰ δημοσιευθοῦν σὲ εἰδικὰ τεύχη.

— Στὴ Σκῆρο γίνηκαν μ' ἐπισημότητα τ' ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τοῦ ἄγγελου ποιητῆ Μπροῦκ.

— Στὴν Πάτρα ἐπίσης, σὸ σπῆτι ποῦ γεννήθηκαν ἡ Ματθίλδη Σερράο καὶ ὁ Παλαμᾶς, γίνηκαν τὰ ἀποκαλυπτήρια τῶν ἀναμνηστικῶν πλακῶν.

— Ὁ ποιητὴς Μιχ. Ἀργυρόπουλος ἐτοιμάζει νὰ ἐκδώσει τὴ νέα του ποιητικὴ συλλογὴ «Τραγῳδία τῆς Ζήλειας», ἓνα μέρος τῆς ὁποίας δημοσίευσε ἡ «'Ιόνιος Ἀνθολογία». Ἐπίσης ἓνα τόμον ἱστορικῶν καὶ πολιτικῶν μελετῶν του «Ἀπὸ τὴν Ἀνατολή καὶ τὰ Βαλκάνια».

Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΣ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

«Σὰς παραδίδο τὴν καθαρὰν καὶ εἰλικρινῆ προσφορὰν, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν αἰωνίαν ἑλληνικὴν ἄνοιξιν, ἡ Ρώμη καὶ ἡ Φασιστικὴ Ἰταλία ἐπιθυμοῦν νὰ σὰς προσφέρουν, ὦ Ἀθηναῖοι, μὲ ἀνοικτὴν καρδίαν. Εἶναι ἡ προσφορὰ τῶν καρπῶν τῆς συγχρόνου τέχνης μας».

Αὐτὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Κόμητος Βόλπι στὰ ἐγκαίνια τῆς Ἰταλικῆς ἐβδομάδος εἰς τὸ Ζάππειον.

«Μὰς παρέχεται σήμερον ἡ εὐκαιρία—ἀπήνησε ὁ κ. Βουρλούμης—εἰς μικρὸν τμήμα τῆς Ἰταλίας, γύρω ἀπὸ ἓνα πλαίσιον ἑλληνικόν, νὰ θαυμάσωμεν τὸ ἰταλικὸν πνεῦμα ἐν ὅλῃ του τῇ λαμπρότητι».

Καὶ ἀληθινὰ σὸ ἑλληνικὸ αὐτὸ πλαίσιον ἦταν εὐκολώτερον νὰ κατανοηθῇ τὸ σημερινὸ πνεῦμα ποῦ διέπει κάθε καλλιτεχνικὴ ἰταλικὴ ἐκδήλωση, ρυθμιζομένη πάνω σ' ἓναν ἀπλό, σοβαρὸ καὶ ἀβίαστο τόνο, ὅπως ἀπλῆ, σοβαρὴ, θετικὴ εἶναι ἡ φασιστικὴ μορφή ποῦ διέπει τὴ σύγχρονη ἰταλικὴ ζωὴ. Ἔτσι ἐσχεδιάσθη, ἀνηγγέλθη, ἐπραγματοποιήθη, διεφημίσθη καὶ ἡ ἔκθεσις. Ἐνα σύνολο πειθαρχημένον ποῦ δονεῖται ἀπὸ τὸν ἴδιο παλμό, σὰν νὰ διευθύνεται ἀπὸ τὸ ἴδιο ἀόρατο καλλιτεχνικὸ χεῖρι. Πολλοὶ διερωτήθηκαν τώρα ἂν πρόγμαι ἐκπροσωποῦνται στὴν ἔκθεση ὁλόκληρος ἡ σύγχρονη Ἰταλικὴ Τέχνη μὲ τὶς διάφορες σχολὰς τῆς.

Ἄλλὰ δὲν εἶχαμε βέβαια τὴν ἀπαιτήσιν νὰ δοῦμε μίαν ἔκθεση σὰν τὴν περιφρημὴν τοῦ Λονδίνου, ὅπου ἀριστοτεχνήματα ἀμυθῆτου ἀξίας τῆς Ἀναγεννήσεως μετεφέρθησαν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν. Οὔτε ἰετόιο σκοπὸ εἶχε ἡ ἔκθεσις τοῦ Ζαππείου, ὅπως καὶ κείνες τοῦ Βερολίνου, Παρισίου, Βρυξελλῶν, Ἐλβε-

τίας, ποῦ ἄφησαν τόσες καλὰς ἐντυπώσεις. Ἦταν ἡ ἐπίσκεψη τῆς Τέχνης τῶν τελευταίων χρόνων. Καὶ ἐδοκίμασαμε μίαν σπανίαν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν στὴν εὐνοειδέτη, σοβαρὴ, ἐπιβλητικὴ, αὐθόρμητη καὶ ρεαλιστικὴ ἐργασία. Πολλοὶ θὰ νοσταλγοῦσαν βεβαίως· περισσότερη τόλμη, μεγαλύτερη πρωτοβουλία, ἐντονότερο παλμὸ καλλιτεχνικῆς ἀνησυχίας, κάποια πρωτοπορία. Ἄλλὰ ὅπως ὁ κ. Τσαρλαντίνι μᾶς ἐξήγησε στὴ διάλεξί του, ποῦ διάβασε καὶ περικοπὴ σχετικῶν λόγων τοῦ κ. Μουσσολίνι, ἡ ἰταλικὴ Τέχνη γενικά, ἀφοῦ πέρασε τὶς διάφορες μοντέρνες ροπὰς καταστάλαξε σὸ ρυθμὸν ἐκεῖνο, τὸν νεοκλασσικὸ ποῦ ταιριάζει περισσότερον μὲ τὴν ἱστορία τῆς, τὴ φύσιν τῆς, τὰ ἰδανικά τῆς καὶ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς. Ἔτσι ἀπὸ τὸ φουτουρισμὸ, ποῦ ξεπέρασε τὸν ρωμαντισμὸ ποῦ γέμισε δάκρυα τὶς ἰταλικὰς φροντάνες, ἡ τάση στὸν κλασικισμὸ ξαναφέρει τὴν Τέχνην στοὺς μεγάλους προδρόμους τῆς τοῦ Νοβετσίνου.

Πρέπει νὰ τονίσουμε τὴν ἀπέριττο καλαισθησία, μὲ τὴν ὁποίαν μέσα σὲ ἐλάχιστες μέρες κατορθώθηκε τὸ θαῦμα τοῦ Ζαππείου. Αἱ διακοσμητικαὶ τέχναι, ποῦ ἀνθοῦν ἀληθινὰ στὴν Ἰταλία, μὲ τὸν ἴδιο φασιστικὸ ρυθμὸ τῆς ἀπλότητος καὶ καλαισθησίας. Ἀξιοσημείωτες ἐπίσης «οἱ μικρὰς βιοτεχνίαις». Ἡ αἴθουσα τῶν ὑποδειγμάτων, ἀντιγράφων ἀρχαίων ἔργων καὶ ἐπιπλώσεων ρυθμοῦ ἀναγεννήσεως ἀληθινὸ θαῦμα: Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης ἡ αἴθουσα τῶν κεντημάτων, μεταξωτῶν καὶ γυναικείων εἰδῶν.

Ὅσο γιὰ τὴν ἔκθεση τοῦ βιβλίου ἐκτός ἀπὸ τὶς πολυτελεῖς ἐκδόσεις καὶ σπάνιες μπουσσούρες, τὴν Ἰταλικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τὶς κλασσικὰς ἐκδόσεις καὶ πολλὰ ἄλλα γνωστὰ ἔργα, δὲν βρήκαμε, πρέπει νὰ τὸ ἐμολογήσουμε, καὶ τὰ βιβλία ἐκεῖνα, ποῦ θὰ ἐνδιέφεραν ἓναν Ἰταλομαθῆ διανοούμενον. Σύγχρονες κριτικοαναλυτικὲς μελέτες, αἰσθητικῆς, φιλοσοφικὰ δοκίμια, ἀντιλήψεις τῶν μεγάλων τῆς συγγραφῶν γιὰ τὰ μεγάλα προβλήματα ποῦ προβάλλουν καθημερινῶς στὴ ζωὴ μας, ἐξηγήσεις τῆς σημερινῆς διανοητικότητος, δὲν βρήκαμε. Μία ἔκθεση βιβλίου θὰ εἶχε σκοπὸ ἢ νὰ δεῖξη τὴ σύγχρονη ἐκδοτικὴ πρόοδο ἢ τὴ σύγχρονη πνευματικὴ ἀντίσφιξι. Τὸ πρῶτον ἐνδιαφέρει τοὺς φιλοτέχνους καὶ συλλέκτες, τὸ δεύτερον γενικά κάθε φιλοαναγνώστη ἰταλομαθῆ. Τοὺς διανοομένους ὅμως ποῦ βρίσκονται ἐν γῶσει τῆς ἰταλικῆς παραγωγῆς δὲν θὰ ὠφελοῦσαν παρὰ ὠρισμένα βιβλία ποῦ θὰ τοὺς ἔκανα νὰ κατανοήσουν βαθύτερα τὸ σύγχρονον ἰταλικὸν πνεῦμα.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΤΑΛΙΑ

Συνέντευξη μὲ τὸν κ. Τσαρλαντίνι

Οἱ διαλέξεις ποῦ γίνηκαν σὸ Ζάππειο γιὰ τὴν Ἰταλικὴ Ἐβδομάδα, δὲν ἦταν δυνατὸν βέβαια νὰ δώσουν ἀπόλυτα ζωντανὴ τὴν εἰκόνα τῆς καταπληκτικῆς προόδου, πραγματικῆς ἀναγεννήσεως, ποῦ ὀλοένα παρουσιάζει ἡ Ἰταλία σ' ὅλες τὶς φάσεις τῆς τέχνης, σ' ὅλες τὶς πνευματικὰς μορφὰς. Γιατὶ δυστυχῶς στὴν Ἑλλάδα, ἡ σύγχρονη καλλιτεχνικὴ καὶ φιλολογικὴ Ἰταλία εἶναι παρθενο ζήτημα. Ἴσως ἡ ἔκθεση τοῦ Ζαππείου νὰ δώσει μίαν ὥθηση σὸ μέλλον νὰ παρακολουθεῖ καὶ νὰ τὴν σπουδάσει ὁ Ἕλληνας καλύτερα. Ἐκφράζομαι ἐπιφυλακτικὰ γιὰτὶ μὲ λύπη μου εἶδα γὰ μὴν ἀντιπροσωπεύεται σ' ὅλα τὰ σημεῖα ἐπιτυχῶς, π. κ. σὸ βιβλίον. Πολὺν πενιχρὰ καὶ οὐ μὲ τὰ χαρακτηριστικώτερα ἔργα. Γιὰ τοῦτο μίαν ἰδιαίτηρον συνέντευξή μου μὲ τὸν κ. Τσαρλαντίνι (ποῦ περιλήψῃ τῆς δημοσίευσας καὶ στὴν Πειθὰ ρ χ ι α 3 Μαΐου) βάζοντάς του εἰδικὰς ἐρωτήσεις σὲ ὠρισμένα ζητήματα θὰ κατατοπίσει πλατυτέρα τοὺς ἀναγνώστες τῆς Ἰονίου Ἀθολο-

γί α ς. Ὁ κ. Τσαρλαντίνι μ' ἀκούραστη δίψα στὴ δράση ἐκπροσωπεῖ ἀπόλυτα τὴν ψυχολογία τοῦ σημερινοῦ Ἰταλοῦ, ποὺ μ' ἐνθουσιασμό δίνει ὅλες του τίς δυνάμεις γιὰ μίαν ἀναμόρφωση. Πολύμορφη ἢ σταδιοδρομία του. Πολιτικός, πρόεδρος ἐκδοτῶν, ἀπὸ τοὺς πρῶ θερμοὺς ἐμπυρωτὲς τῆς οργάνωσης πρὸς διάδοση τοῦ βιβλίου καὶ συγγραφῆς ποὺ ἢ φήμη του πρὸ πολλοῦ ἔχει ξεπεράσει τὰ ὅρια τῆς πατρίδας του. Συγγραφῆς μὲ τίς συγχορηγιόμενες τάσεις καὶ τὴν ἀδιάκοπη ἀνησυχία τοῦ αἵωνα, τὰ περισσότερα ἔργα του περιτρέφονται σ' ἐντυπώσεις μακρινῶν ταξιδειῶν ἀπὸ τὴν Ἀφρική, Ἀμερική κ. ἄ.

* *

—Παρατηρῶ—ἄρχισα— τελευταία στὴν ἰταλικὴ λογοτεχνία, παρ' ὅλες τίς συνοθυλευόμενες ροπές, μιὰ συμπάθεια πρὸς τὴ γερμανικὴ καὶ γαλλικὴ φιλολογία καὶ ἰδίως πρὸς τὴν τελευταία. Ἀλλὰ γιὰ ἐπίδραση;

—Ἐπιδράσεις—μοῦ ἀπάντησε—ἰδίως στὴν ἐποχὴ τοῦ τηλέγραφου καὶ τοῦ ραδιοῦ παρατηροῦνται σ' ὅλες τίς φιλολογίαις. Δὲν ὑπάρχουν πιά φιλολογικὰ σύνορα. Ὅμως στὴν Ἰταλία οἱ ἐπιδράσεις εἶνε πολὺ ἐφήμερες. εἶνε μιὰ μόδα, ἕνας σνομπισμὸς ποὺ περνᾷ.

—Ποιά προτίμησι δείχνει ὁ ἰταλικὸς λαός; Τί εἶδος βιβλίου ξεοδεύεται περισσότερο;

—Ὁ λαὸς δὲν εἶνε σταθερὸς στὶς προτιμήσεις του. Οὔτε ὑπάρχουν ὅμοια γούστα σ' ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα. Ἡ ἀνεπτυγμένη τάξις κλίνει στὶς ἱστορικὲς καὶ πολιτικὲς μελέτες. Μὲ μιὰ λέξι, ἀγαπᾷ τὴ φιλολογία ὑψηλῆς πνευματικότητος. Ὁ λαὸς ἀγαπᾷ τὰ περιπετυωδῆ ἔργα καὶ γενικὰ ὅ,τι τείνει πρὸς τὸν κινηματογράφου. Ἀγαπᾷ τὰ βιβλία ποὺ μιλοῦν γιὰ ταξείδια, καὶ ἰδίως γιὰ ταξείδια περασμένης ἐποχῆς.

—Σὲ ποῖο εἶδος πιστεύετε πὼς ἢ περίοδο; τοῦ φασισμοῦ θ' ἀφήσει περισσότερο τὰ ἴχνη της;

—Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ προβλέψει. Ὁ φασισμὸς, μὲ τίς δυνάμεις ποὺ ἔχει, θὰ γεμίσει ἕναν αἰῶνα δικό του.

—Παρατηρεῖται, πράγματι, τελευταία μιὰ τάση πρὸς τὸν κλασικισμὸν, καὶ ἰδίως στὴν ποίηση;

—Εἶνε μιὰ τάση πρὸς τὴν σταθεροποίηση τοῦ πνεύματος, ποὺ μποροῦμε ν' ἀποκαλέσουμε κλασσικὴ. Μιὰ προσπάθεια, ὅστε ὅ,τι γίνεται νὰ μείνει καὶ στὸ μέλλον. Δὲν ξέρει κανεὶς τί θὰ βγεῖ ἔξω. Τὸ μεσογειακὸ πνεῦμα ὅμως θὰ ἐπιπλεύσει, γιὰ μίαν ἀκόμη φορά, μὲ ὅλο τὸ συγχορηγισμὸ τοῦ καιροῦ μας. Ἡ ποίηση εἶνε κάπως χαλαρωμένη. Μὰ ὑπάρχει ἢ ποίηση τῆς δράσεως ποὺ σκεπάζει ὅλα. Θάρθει κατόπιν ὁ λυρισμὸς τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ μυθιστόρημα παίρνει νέα ζωὴ. Σὲ λίγο θὰ ἐκπλήξομε.

—Ἡ πολεμικὴ φιλολογία τῆς πατρίδος σας σὲ ποιά γραμμὴ βρίσκεται μὲ τὸν Μονέλλι, Κομίσσο, Ἀλβάρου;

—Ἡ πολεμικὴ φιλολογία ἔδωσε ἔξοχα παραδείγματα. Ἡ Ἰταλία ὅμως δὲν εἶνε ἢ χώρα ποὺ καιροσκοπεῖ ἕνα τραγικὸ ἢ μεγάλο γεγονός. Ἐχομε παρακαταθήκην τόσο ὑλικὴ γιὰ τὸν αὐριαγὸ συγγραφέα ἢ ποιητὴ, ὥστε νὰ φτιάσει ἔργα ἀθάνατα.

—Γιὰ τὴν Ἀκαδημία σας τί πιστεύετε; Στέκει ἀμερόληπτη, ὑπεράνω ἀρχῶν, δίνοντας πραγματικὴν ὠθηση στὰ γράμματα; Ἡ ὄφελουν περισσότερο μὲ τὰ πλοῦσια βραβεῖά τους οἱ ἰδιωτικὲς πρωτοβουλίες; ἐκδοτῶν, ἐφημερίδων κτλ.

—Ἡ Ἀκαδημία ἔχει καθαρῶς φασιστικὸ χαρακτήρα. Μέσα σ' αὐτὴν ἀντιπροσωπεύονται ὅλα τὰ ρεύματα, ποὺ ὁρῶν στὸ περιθώριον τῆς ἐθνικῆς προόδου Συγκέντρωση ἐπιστημονικῆ, φιλολογικῆς, καλλιτεχνικῆς ἐνεργείας.

Ἐρευνα ἐπιστημονικὴ, ταξείδια, ἐπαφὴ ἐκπολιτιστικὴ μὲ ὅλο τὸν κόσμον. Ὁ Μαρινέτι δίπλα στὸν Μαρκόνι. Αὐτὸ δὲν κάνει ἐντύπωση, μὰ χτυπᾷ πολὺ ὁ Μαρινέτι νὰ συνεργάζεται μὲ τὸν Φαρινέλι, μὲ τὸν Νοβάρου, μὲ τὸν Τίτο ἢ μὲ τὸν Σαρτόριο. Ὁ Μουσσολίνι σχετίζει τὸ καθά τι περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀϊνστάιν. Γιὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἰταλίας καὶ τὸν μεσογειακὸν πολιτισμὸν, χρησιμοποιεῖ ἀνθρώπους κάθε σχολῆς, κάθε ἡλικίας, κάθε ἀξίας, ἀρκεῖ νὰ συντελέσουν μὲ ὅλα τους τὸ δυνατὰ στὸ ἀνεγειρόμενον οἰκοδόμημα.

Ἡ ὠθηση τοῦ Μουσσολίνι εἶχεν ἀπολελέσματα θαυμάσια. Οἱ ἰδιῶτες, βασιζόμενοι ἀπόλυτα σ' αὐτόν, προσφέρουν τὸ χρῆμά τους γιὰ τὴν πρόοδο τῶν γραμμάτων κ' ἐπιστημῶν Παράδειγμα τὰ βραβεῖα τῆς «Στάμπας», τοῦ «Corriere della Sera», τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, τοῦ Βόλτα καὶ ἀμέτρητα ἄλλα.

—Ποιοὶ συγγραφεῖς ἔχουν μεγαλειότεραν ἐπίδραση; Παρατηρῶ μιὰν ὁμάδα νέων μὲ πολλὴ δράση στὴν «Italia Letteraria». Καὶ ὁ «Πήγασος»; Ἡ ὁμάδα τῆς «Ronda»; Ἦταν τάχα κάτι παρόμοια μὲ τὴν παλαιὰ «Κροῦσκα»; Καὶ οἱ Κρεπουσκολάροι;

—Δύσκολη ἐρώτηση. Συγγραφεῖς εἶνε πολλοί. Στὸ ἐξωτερικὸ ἔχουν φήμη, ἐκτὸς τοῦ d' Annunzio, ποὺ βρίσκεται ἀκόμη σ' ὄλη του τὴν ἀκμὴ, ὁ Πιραντέλο, ὁ Παπίνι, ὁ Μποντεμπέλι, ὁ Ὀγιέτι, ὁ Μποργκέζε, ὁ Ντὰ Βερόνα. Ὅσο γιὰ τὴν ὁμάδα τῆς «Ronda», δὲν ὑπάρχει πιά. Ὑπάρχουν ὅμως οἱ ὀπαδοὶ της ποὺ εἶνε λίγο ἢ πολὺ νεοκλασσικοί, ἐκείνοι ποὺ ἀγαπᾶνε τὴ σοβαρότητα τῆς μελέτης καὶ τὴ σοβαρότητα τοῦ ὕφους. Διάφορες ἀντιθέσεις—κρεπουσκολάροι καὶ φουτουριστές. Κατὰ προτίμησιν ὁ «Πήγασος» δημοσιεύει τὰ ἔργα τους, γιὰτὶ ὁ Ὀγιέτι ἦταν ροντίστας προτοῦ νὰ ἰδρυθεῖ ἢ «Ronda». Ἡ «Italia Letteraria» δὲν εἶναι τόσο ἀποκλειστικὴ ὡς τὸ «Πήγασος», καὶ ὅμως τοὺς ἴδιους συγγραφεῖς φιλοξενεῖ. Σύγκριση τῆς «Ronda» μὲ τὴν «Κροῦσκα» δὲν μπορεῖ νὰ γίνει.

—Καὶ οἱ συμβολιστές σας; Ἐξασκοῦν καμμιάν ἐπίδραση ἢ ἀπλῶς περιορίζονται στὸ ν' ἀλληλοθαναμάζονται;

—Δὲν ἔχομε ἐκδηλωμένους συμβολιστές. Ἦταν ὁ Ὀνόφρι, ποὺ τελευταία εἶχε κάποια τάσι σ' αὐτὸ τὸ εἶδος, μὰ ἦταν ἀφορμὴ ἢ ἐπίδραση ποὺ ἐξάσκησε στὸ λεπτὸ ποιητικὸ τοῦ πνεύματος ὁ Στέινερ ποὺ θυμίζει λιγὸν τὸν Ρίλκε.

Ὁ κ. Τσαρλαντίνι μὲ ξεχωριστὴν εὐγένεια ἀποφεύγει νὰ κάμῃ συγκρίσεις μεταξὺ τῶν συγγραφέων τῆς χώρας του.

—Ἡ νέα Ἰταλία ἔχει ἕνα μεγάλο στάδιο στὴ φιλολογία, ὅπου δουλεύουν ὅλοι μὲ θέρη καὶ πάντα ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὸ ἀνθρωπιστικὸ πνεῦμα ποὺ χαρακτηρίζει τίς μεσογειακὲς φυλές. Ὅλοι γνωρίζουν πὼς τόσο ἢ Ἑλλάδα, ὅσον καὶ ἢ Ρώμη, δὲν ἔβγαλαν τίποτε ποὺ νὰ μὴν ἀπλώνεται ὑπεράνω ὁρίων καὶ χρόνου. Αὐτὴ εἶνε ἢ ἀποστολὴ ποὺ ἢ θεῖα Πρόνοια ἔδωσε στὶς φυλές μας.

Στὴν τελευταία μου ἐρώτηση, ἂν ἴσως τὸ πειθαρχικὸν πνεῦμα τοῦ Φασισμοῦ ἔβλαψε τὴ διάνοησιν, καθὼς καὶ σὲ μερικὲς ἄλλας, ὁ κ. Τσαρλαντίνι ἀπέφυγε νὰ μὴ ἀπαντήσῃ.

Ὁ κ. Τσαρλαντίνι χωρίζει κατόπιν τὴν ποίηση τῶν τριάντα τελευταίων χρόνων σὲ δύο περιόδους, τὴν προπολεμικὴν καὶ τὴν μεταπολεμικὴν. Στὴν προπολεμικὴν ἀνήκουν αἱ κροιστικολάροι μὲ τοὺς μουσικὸς στίχους καὶ τὴ γλυκεῖα νοσταλγία τους. Ἐξωορίζεται ἀπ' αὐτοὺς τὸν Μάνο Μορέτι, τὸν Φάουστο Μαγτίνι, Καρτατίνι, Τσιβινίνι. Ἡ ποίηση βρισκόταν τότε σὲ μίαν ἀδράνεια, σὲ μιὰ μαλθακότητα ποὺ εἶναι ὁ καθρέφτης τῆς ἐποχῆς της, ἕνα μουρμούρισμα ποῦχει τὸ ἰδιαίτερό του δέλητρο.

Είναι ακόμη και οι Φουτουριστές: «Ο Μαρνέτι με τὰ τολμηρά του προγράμματα τοῦ 1909 τραβᾷ τὸν ἐνθουσιασμό. "Απειροί νέοι με διαφορετικὲς ἀρχές και τάσεις προσχωροῦν στὸν Φουτουρισμό. Τέτιοι εἶναι—ἀπὸ τὸς καλύτερους—ὁ Καβακιόλι πὸν εἶναι ὁ ἰδανιστὴς ἄς ποῦμ' ἔτσι—τῆς σχολῆς—ὁ κατ' ἑξοχὴν λυρικός πὸν βλέπει και τ' ἀπλούστερα πράγματα ἀλλοιωμένα μέσα σὲ μίαν ἀτμόσφαιραν ὄνειρου. Χαρακτηριστικώτερα ἔργα του εἶναι: Οἱ γ α λ ἄ ζ ι ο ι β ἄ τ ρ α χ ο ι, και τὸ: Καβαλι κ ε ῦ ο ν τ α ς τὸν ἥ λ ι ο, 'Ο Μανούτσι, πὸν ἡ ποίησίς του περιστρέφεται στὴ σύγχρονη ἐξέλιξη, στὰ ὑποβρύχια και ἀερόπλانا, σὸν ἄνθρωπο και στὴ μηχανή.

'Ο πόλεμος ὁμως φτάνει και διακόπτει ὅλην τὴν κίνηση, πρὶν προφτάσει νὰ σταθεροποιηθεῖ. "Υστερα βγαίνουν ὄλοι ἀλλαγμένοι. Οἱ Κρεπουσοκόλοιοι διαλύονται, οἱ Φουτουριστές χάνουν τὴν ἐπιρροήν τους. Μόνον ὁ Φιοῦμι, ἀπὸ τῆ σειρά του, ἐξακολουθεῖ νὰ κρατεῖ τὴν αὐτονομία του.

'Ο πόλεμος δὲν ἐνέπνευσε ποιητές. Μόνο πεζογράφοι γράψανε ἡμερολόγια και βιβλία. Κ' ἔρχεται πιά ἡ σημερινὴ ποίηση με τὸν νεοκλασικισμό της. 'Ανατρέχει στὶς παλιές βάσεις. 'Η πραγματοποίηση τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ κλασικισμοῦ εἶναι μία ἀναγνώριση ὄλου τοῦ παρελθόντος με τὶς παραδοσιακὲς ἀξίες του. Αὐτὸ ἔγινε, μετὰ τὴν ἀνακωχή, με τὴν ἴδρυση τοῦ περιοδικοῦ Ronda, πὸν ριζικὰ προσκολλήθηκε σὸν κλασικισμό. Τὸ πιὸ ζωντανὸ σημάδι εἶναι τὸ Κ ε χ ρ ι μ π ἄ ρ ι τοῦ 'Αρντέγκο Σόφφισι, ὅπου ξεπίτῃδες ἀφήνει πασιφάνερα τὴ μίμηση τοῦ Φωσκόλου και Λεοπάντι.

Οἱ ἰδρυτὲς ὁμως τῆς Ronda δώσανε μόνον τὸ ἄνοιγμα τῆς νέας δημιουργίας. Τὸ περιοδικὸ νανάγησε. 'Η ομάδα χωρίστηκε, σκόρπισε. 'Αλλὰ ἡ ἀρχὴ εἶχε γίνει.

ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΠΑΝΟΣ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ ἀγαπημένοι τῶν θεῶν πεθαίνουνε νέοι. "Ἐτσι και ὁ ποιητὴς Πάνος Ταγκόπουλος, νέος ἀκόμα ἔσβησε ἀγάλια ἕνα πρωινὸ τοῦ περασμένου 'Απριλίου, σ' ἕνα προάστειο τῆς 'Αθήνας, ὅπου ἀπὸ καιρὸ τὸν ὀδήγησε ἡ κλονισμένη του ὑγεία.

Γενήθηκε στὶς Σοφάδες τῆς Θεσσαλίας, ἐκεῖ πὸν ὁ πατέρας του Δημήτριος Π. Ταγκόπουλος εἶχε πάει νὰ κάνει τὸ γιατρὸ, μόλις πῆρε τὸ δίπλωμά του, κι' ὅπου δὲν κάθησε παρὰ λίγον καιρὸ, γιατί τὸν τραβοῦσε ὁ ἀέρας τῆς 'Αθήνας, και οἱ γνώριμοί του φιλολογικοὶ κύκλοι. 'Ο Πάνος ἔτσι, ἀνατράφηκε και μεγάλωσε στὴν 'Αθήνα, σπούδασε και πῆρε δίπλωμα τῆς 'Ἐμπορικῆς 'Ακαδημίας. "Όταν ὁ πατέρας του τραβήχτηκε ἀπὸ τὴ δημοσιογραφία, ὅπου διακρίθηκε ὡς ἀρχισυντάχτης τῆς ἐφημερίδας «Ἐστία» κι' ἀρχισε νὰ βγάξη τὸν «Νουμᾶ», στὰ 1903, ὁ Πάνος εἶτανε μικρὸ παιδί ἀκόμα.

Νωρίς φανερώθηκε σ' αὐτὸν ἡ κλίση του στὰ γράμματα και ἰδιαίτερα στὴν ποίηση. "Ἐγραφε στίχους, πὸν τοὺς βλέπαρε και τοὺς ἐπαινοῦσανε οἱ συνεργάτες τοῦ «Νουμᾶ», μὰ πὸν τὸ περιοδικὸ δὲν τοὺς δημοσίευε. 'Αργότερα πολὺ τοῦ ἔγινε κι' αὐτὴ ἡ χάρι κι' ὁ νεαρὸς Ταγκόπουλος πανηγύριζε τὴν ἐπίσημή του εἴσοδο στὴ λογοτεχνία.

'Ο γλωσσικός ἀγώνας τὰ χρόνια ἐκεῖνα εἶτανε σκληρός. Περγουῶσε τὴν πιὸ κρίσιμη ἐποχὴ του. Τὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ» εἶτανε τὸ σπουδαιότερο. 'Ἐκεῖ μαζευότανε, συζητούσανε κι' ἀποφασίζανε τὴν ἐπίθεση ἢ τὴν ἀντεπίθεση κατὰ τῶν καθαρηνιστῶν οἱ τότε λίγοι πιστοί. 'Η κοινὴ γνώμη καταδικάζε ἀνεπιφύλακτα τὴ γλωσσικὴ μεταρρύθμιση. Οἱ ἐφημερίδες μιλοῦσανε περφορητικὰ γιὰ ὅλη τὴ λογο-

τεχνικὴ παραγωγή τοῦ δημοτικισμοῦ. "Ο Πάνος ἔτσι ζυμώθηκε με τὶς περιπέτειες κ' ἔζησε τὸν ἀγῶνα. "Όσο περνούσανε τὰ χρόνια και μεγάλωνε, τόσο ἐνωθε περισσότερη τὴν ἀξία τοῦ ἔργου πὸν εἶχε ἀναλάβει ὁ πατέρας του. Θαύμαζε τὸν ἰδρυτὴ τοῦ «Νουμᾶ» και τὸν ἐβοηθοῦσε στὴν ἐκδοση τοῦ φύλλου. Μελετοῦσε σύγχρονα τῆ φιλολογία, δική μινς και ξένη, και προτιμοῦσε τὴν ἀγγλικὴ ποίηση, γιατί και τὴν ξένη αὐτὴ γλώσσα γνώριζε καλά.

Τὸ πρῶτο του ποιητικὸ βιβλίο, τὶς «Δροσοσταλίδες», τυπώνει με πρόλογο τοῦ Παλαμᾶ (1916). Κατόπι στὰ 1921 τυπώνει τὴ δεύτερη συλλογὴ του τὰ «Λυρικά» και στὰ 1929 τὰ «Γυρισματα στὸ Ἐφέωτο». Και τὰ τρία του αὐτὰ βιβλία περιέχουν ποιήματα πὸν τὰ χαρακτηριστικὰ τους γνωρίσματα εἶναι ἡ ἀγάπη στὸ ὑπαιθρο, ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, τὸ ἐρωτικὸ πάθος μακριὰ ἀπὸ κάθε ἄδειο ρομαντισμὸ, ὁ ὕμνος γιὰ τὸ φῶς. Μὰ και τὸν πεζὸ λόγο καλλιιεργεῖ μ' ἐπιτυχία. Γράφει διηγήματα και κριτικὲς μελέτες. Στὰ 1917 ὅταν σταμάτησε ὁ «Νουμᾶς», ἀπὸ τὴν ἀναστάτωση πὸν ἔφερε ὁ παγκόσμιος πόλεμος, ὁ Πάνος δὲ μένει ἀργός. Βγάζει περιοδικὸ καινούριο, τὸν «Πυρὸς», με μιὰ συντροφιά νέων λογοτεχνῶν. 'Ἐκεῖ μέσα δείχνεται ἡ ἐπαναστατικὴ του τάση και ὅλη του ἡ ὁρμή γιὰ τὴ δημιουργία νέων ἰδανικῶν. 'Ἐρχεται κατόπι ἡ ἐπιστράτευση κι' ὁ Πάνος φεύγει γιὰ τὴ Σμύρνη. Βρίσκει νέες συντροφίες και γνωρίζεται με ὄλους τοὺς ἀνατολίτες λογοτέχνες. Κάνει ὁμιλίες γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἀγῶνα και φανατίζει τοὺς νέους Σμυρνοῦς. Γυρίζει ἀπὸ κατ' ἄλλοις τοῦ πυροβολικοῦ, μὰ με φανερά δείγματα κλονισμένης ὑγείας, πὸν τοῦ ἔφερε ἡ μικρασιατικὴ ἐκστρατεία.

Στὰ 1922 ὁ «Νουμᾶς» γιορτάζει ἐπίσημα στὴν ἀθῆνα τοῦ «'Ελληνικοῦ 'Ωδείου» τὰ εικοσάχρονα του. "Όλοι οἱ τεχνικοὶ συντάχτες και συνεργάτες του μιλήσανε και ἱστορήσανε τὴ σταδιοδρομία τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ φύλλου. Τελευταῖος μίλησε ὁ ἰδρυτὴς του Δημήτριος Π. Ταγκόπουλος, με ὄλο ἐκεῖνο τὸ χιοδμορ πὸν πάντα τὸν ἐχαρτήριζε. «'Αξιῶθηκα» εἶπε «ν' ἀκούσω ζωντανὸς τὴ νεκρολογία μου. Τώρα δὲν ἔχω τίποτ' ἄλλο νὰ σᾶς πῶ, παρὰ πὸς ὕστερ' ἀπὸ εἴκοσι χρόνους πορεία κουράστηκα και γι' αὐτὸ παραδίνω τὴ διεύθυνση τοῦ Νουμᾶ στὸ γιὸ μου τὸν Πάνο, πὸν εἶναι ἀξιος νὰ τὴ δεχτῆ».

'Ο νέος Ταγκόπουλος ἐξακολούθησε τὴν ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ, με μερικὲς διακοπές, μικρὲς ἢ μεγάλες, ὡς τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του. Στάθηκε πιστός στὸ ἰδανικὸ τοῦ δημοτικισμοῦ και κράτησε τὴν παράδοση τῆς πικρικῆς του κληρονομίας. 'Ο θάνατος του διπλὰ λύπησε τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, γιατί χάθηκε ἕνας ποιητὴς ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀξιόλογους και γιατί οὐήνε ἕνα περιοδικὸ πὸν ἔχει τὴν ἱστορία του στὴν ἐξέλιξη τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΝΤ. ΝΙΚΒΑ.—Κι' ἡ ἱστορία αὐτὲς τελείωσαν ἔτσι, διηγήματα, 'Αθήνα 1930.

Τὸ καινούριο βιβλίο τοῦ κ. Νικβα διαπιστώνει τὴ λογοτεχνικὴ ἀξία και τῆς τάσεως τοῦ νέου συγγραφέα, πὸν κατὰ τὴν ἰδέα μας διάλεξε ἕνα πεδίο δράσεως και ἔμπνευσε κατώτερο ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς του πιθανότητες. "Ἐχω τὴν ἐντύπωση πὸς ὁ συγγραφέας εἶναι αἰσθητικὰ και πνευματικὰ πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ τὸ συμβατικὸ κωνανικὸ περιβάλλον ὅπου ὁ ἴδιος φυλάκισε τὴν ἔμπνευσή του. Δὲν ἀμφιβάλλω πὸς μὰ μὲρα τὰ ξεφύγη ἀπὸ τῆς κοσμικῆς ἀγάπης, ἐρωτοτροπιῆς και τῆς συμβατικῆς συγκινήσεως αἰσθητικῶν κουτοκορευτιῶν και γεροντοπαλληκαρικῶν ἐφήβων ἐνὸς ρομαντισμοῦ πὸν ἀδέλφωρε με τὴν καθαρῆουσα. "Όχι μόνον δὲν ἀμφιβάλλω παρὰ

καὶ τοῦ εὐχραιμίου τὸ ταχύτερον ἀπελευθερωθῆναι. Κύριός μου λόγος γι' αὐτὸ εἶναι ἡ ἐντύπωση πὸς ὃ κ. Νίκβας χιλιζέται πάντα μὲ σχετικὴ μαστοριά τὸ θέμα του ὄσο ἀνάξιό του κ' ἂν εἶναι. Ψυχολόγος, παρατηρητής, ἀφηγητής, ὅλα τᾶχι μαζί μὲ τὸ χῆμα μιᾶς ἀπέριττης ἔκφρασης ποῦ δίνει τὸ χάρισμα στὰ γραφόμενά του νὰ εἶναι ἐξαιρετικὰ εὐκολοδιάβαστα.

Στὴν καινούργια διηγηματικὴ συλλογὴ τοῦ συγγραφέα ξεχωρίζω τρεῖς ἱστορίες: «Τὰ δεκατρία κίτρινα χρυσάνθεμα», τὸ «Ἐνας ἱππότης μιὰ φορὰ», καὶ τὸ «Κι' ἡ ἱστορία αὐτὴ τελείωσε ἔτσι».

Τὸ πρῶτο ἂν ἐξαιρέση κανεὶς τὴν ἀπιθανότητα πὸς προσκαλεῖ κανεὶς ὀλόκληρη παρὰ φίλων νὰ τοὺς δείξῃ μιὰ παλιὰ ἀγάπη (οὐκ νὰ ἐνδιαφέρεται ὁ κόσμος!) ἀκριβῶς ὅταν ἡ μοναξιά ἐπιβάλλεται, ἔχει μιὰ γερὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ βγαίνει ἀπὸ τὸ συνειδητό καλοῦπι.

Τὸ τελευταῖο ἔρχεται σὰν εἰρωνεία ἀνασκευαστικῆ τῶν ὄλων ποῦ προηγήθηκαν, σὰ μιὰ ἐπισκόπηση αὐτοκριτικῆ τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα πάνω στὸ ἔργο του, δίχως ὑπόθεση παρὰ τὸ γενικὸ καλοῦπι μιᾶς τεχντροπίας ὅπου χύθηκαν ὅλα τὰ προηγούμενα. Στὸ δεύτερο βροίκω ἀκριβῶς τοὺς νέους ὀρίζοντες ποῦ θὰ μᾶς γλυτώσουν ἀπὸ τὴν ἐξαντλημένη ἠθογραφία καὶ τὸ κοσμικὸ ἀνοητογράφημα. Ἡ ὑπόθεσή του ἀξίζει νὰ ἐπεκταθῆ δουλεμένη περὶ ψυχολογημένα σὲ μυθιστόρημα ἢ καί, κάπως δυσκολότερο, νὰ δραματοποιηθῆ. Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ τραγικοῦ ἀγνωστοῦ, τῆς τρομερῆς ὑποψίας, τοῦ ὑποσυνειδήτου, ποῦ τόσο τεχνικὰ ὑποβάλλεται στῆς λίγες σελίδες, μπορεῖ περὶ ἐπιμελημένα νὰ δουλευθῆ οὐδὲ δημιούργημα πλατύτερης πνοῆς καὶ νεωτεριστικὸ ἀληθινὰ πρωτοπορητικὸ ἀριστοτεχνίας.

Γιὰ τὸ λεχτικὸ ὕφος θᾶχε κανεὶς, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὃ κ. Νίκβας ἔχει τὸ προτέρημα τὸ τόσο ἐξαιρετικὸ νᾶναι εὐκολοδιάβαστος, ἀβίαστα καὶ εὐχάριστα, νὰ δείξῃ μεγάλη αὐστηρότητα γιὰ κάτι γλωσσικὰ τερατογενήματα σὰν τὸ σα ν τ ρ ι ἔ καὶ τὸ ψ υ χ α λ σ ψ υ χ ο ὗ λ ι α σ μ α. Ἀρκοῦν τὰ δύο αὐτὰ γιὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτό πὸς ὃ δημοτικισμὸς ἔδωσε στοὺς καθαρευουσιάνους τὰ δυνατώτερα ὀπλα νὰ πολεμηθῆ. Γιὰ νὰ ξανάρθομε στὸ προκείμενο, ἄς σημειώσουμε πὸς μέσα στὴν κοινότητα, τὴν τιποτένια κοινότητα, τῶν τόσων βιβλίων ποῦ τυπώνονται, εἶναι εὐχάριστο σ' ἕνα βιβλίον σὰν τοῦ κ. Νίκβας νὰ βρῆ κανεὶς στοιχεῖα λάμψης μιᾶς ἀνώτερης δημιουργίας. Ἄς φυλαχθῆ ἀπὸ τὴν νοικοκυρεμένη μετριότητα αὐτὴ μπορεῖ μιὰ μέρα νὰ τὸν ὀδηγήσῃ πλάι σ' ἐπίσημες μηδαμνότητες. Ἄς ἀνοίξῃ τὰ φτερά του γιὰ τιμὲς ἀξιοπρεπέστερες καὶ ἄς τὸ ρίξῃ ζᾶρι. Εἴτε Καίσαρ, εἴτε τίποτε, πάντως ποτὲ μετριότητα. Μονάχα μ' αὐτὴ τὴ σκέψη οἱ νέοι θὰ δημιουργήσουν ἑλληνικὴ φιλολογία. Ἄλλοιῶς πάντα θάμαστε καταδικασμένοι νὰ γίνουμε παράσιτοι παρασίτων ξένης σκέψης.

Παρίσι 18 Δ' 1931

M. ΒΑΛΣΑΣ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

— Γιάννη Βλαχογιάννη: «Μεγάλα Χρόνια.— Λόγοι κ' ἀντίλογοι». Ἀθήνα, 1930, ὄσφ. 30.

— Δημ. Πασχάλη, (ἀκαδημαϊκῶς): «Ἀάμπρος Κατσώνης», ἱστορικὴ μελέτη πρωτότυπος μετ' ἀνεκδότων ἐγγράφων. Ἐκδοῦς: «Ναυτικῆς Ἑλλάδος», 1931.

— Μαριέττας Μινώτου: «Ἀγνωστο Ἡμερολόγιον τῶν παρὰ μόνων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21». — Ἱστοριογλωσσολογικὴ μελέτη, (ἀνατύπωση ἀπὸ τὰ «Ἑλληνικά» τεύχος 2ον ἔτος 3).— Ἀθήνα, 1931.

— Mons. Giovanni Mercati: «Per l'Epistolario di Demetrio Cidone».— Roma, 1930

— Michel Lascaris: «Tommaso—traducteur de chants Serbes en Grec» —Prague, imprimerie de l'état, 1930.

— Σ. Θ. Λάσκαρι: «Ἡ Ἑλλὰς καὶ ὁ ρωσσοτοῦρκικὸ πόλεμος τοῦ 1877». Ἀθήνα 1931.

— Γεράσι. Σπαταλά: «Ἀντίλαλοι» ποιητικὴ συλλογὴ, Ἀθήνα, 1930.

— Διον. Π. Καλογεροπούλου: «Ἐπιταρυσιακὰ σημεῖώματα», Ἀθήνα, 1930.

— Γεο. Σπαταλά: «Ὁ κληρονόμος τῆς Τσατσᾶς» σάτυρα μονόπραχτη.— Ἀθήνα, 1930.

— Κωνστ. Μελοσηνοῦ: (Πρυτάνεως). «Λόγος περὶ τῆς ἀπὸ ἐπισημονικῆς καὶ διδακτικῆς ἀπόψεως καταστάσεως τοῦ Πανεπιστημίου τῆς σήμερον καὶ τῶν ἀναγκαίων μέσων δι' ὧν θὰ καταστῆ τοῦτο ἐφ' ἀμιλλῶν πρὸς τὰ ἐν Ἑσπερίᾳ».— Ἀθήνα 1931.

— Θεοφίλου Βορέα καὶ Κωνσταντίνου Ἀμάντου: «Ὁ πανηγυρισμὸς τῆς Ἐκατονταετηρίδος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.— Λόγοι κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου 1930.— Ἀθήνα 1930.

— Στάμου Παπαφράγκου (Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας): «Πορίσματα ἐκ τῆς νομολογίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας 1929—1930».— Ἀθήνα 1930.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

— Στὴν «Πειθαρχία» (22 Μαρτίου) ὃ κ. Μπαστιάς γράφει πολὺ ὀσιτὰ πράγματα γιὰ τοὺς διαφόρους τύπους τῶν ἑλλήνων συγγραφέων. — (29 Μαρτίου) «Μουσικὴ-Κλαβερινιστὰί» τοῦ Choisy καὶ τὸ «Ἐμπόριον τῆς τέχνης», ἐνδιαφέρον ἄρθρον ἀπὸ τὸ Παρίσι, τοῦ Ἀπ. Δασκαλάκη. — «Γυναικες καὶ Ἐπιστήμη» τῆς κ. Ἄννας Κατοῦρα. — (12 Ἀπριλίου) ἡ κ. Μαριέττα Μινώτου ἔχει ἕνα ἄρθρον σχετικὸ μὲ τὴν ἀνεκδοτὴ μετάφραση τῶν «Τραγουδιῶν τῆς Κιθάρας» τοῦ Μπάρκλη ἀπὸ τὸν σοφὸ ἑλλημιστὴ καθηγ. G. Surra. — (19 Ἀπριλ.) Ὁ Πέτρος Πικρὸς ἀπαντᾶ στὸν Κ. Μπαστιά γιὰ τὸ «Ἐθνικὸ Θέατρο». — (26 Ἀπριλ.) ἡ κ. Μαριέττα Μινώτου γράφει γιὰ τὸ μεγάλο λογοτεχνικὸ βραβεῖο τῆς «Stampa» καὶ δίνει κριτικὴ βιογραφία τοῦ Κορράδο Ἀλβάρου ποῦ βραβεύθηκε. — (3 Μαΐου) ἄρθρον ἐπίσης τῆς κ. Μαρ. Μινώτου γιὰ τὴν «Ἰταλικὴν Ἐκθεσὴν» τοῦ Ζαππείου καὶ τὴ συνέντευξή της μὲ τὸν κ. Τσαρλατίνι.

— Στὸν «Νοῦμᾶ» (Φλεβάρης): «Γλῶσσα καὶ λαὸς».—Κήρυγμα.— Πὸς χαλνοῦμε τὴ γλῶσσα καὶ τὸ ἔθνος» τοῦ Ψυχάρη.—Κριτικὴ γιὰ τὰ τελευταῖα βιβλία τοῦ Σπαταλά κ.τ.λ. — Ἐνδιαφέρον πολὺ καὶ τὸ φύλλον τοῦ Μάρτη μὲ μεταφράσει ἀπὸ τῆς «Ἀποστολῆς» τοῦ Εὐρυπίδη καὶ τοὺς Αἰωπίους μύθους. Ἐξυπνάστα ἐπιγράμματα ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΗΣ ἙΛΛΑΔΟΣ Ἐπιθεώρηση» (Ἀπριλ.) καλογραμμένη μελέτη γιὰ τὸν «Παλαμᾶ καὶ τὸ γλωσσικόν» τοῦ κ. Κατούμπαλη. — Στὴν «Ἑλληνίδᾳ» (Ἀπριλ.) «Ὁ Ἀη Γιώργης», ἀπὸ τὴ λαογραφικὴ συλλογὴ τῆς κ. Ἑλ. Θεοτόκη.

— Στὸ «Libre» ὁ κ. Ρουσσὲλ κοίνει ἐκτεταμένα καὶ ἐνθουσιαστικά «Τ' ἀνιστόρητα» καὶ τὰ «Τραγοῦδια τῆς Ἀνατολῆς» τοῦ Μιχ. Ἀργυροπούλου.

— Στὶ «Ἐλὶ λ η ν ι κ ἰ ἰ ἰ ἰ» (ἔτος Γ'. τεύχος 2) συνεοργάζονται οἱ κ. Κουγιάς, Ἄγγελος, Σιγιάλας, Σπ. Θεοτόκης (κατάλογος χειρογράφων Βιβλιοθήκης Ἀγ. Μάρκου ἐν Βενετίᾳ), Μενάρδος, Α. Ζακηθινός, Μαριέττα Μινώτου «Ἀγνωστο ἡμερολόγιο τῶν παρομονῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21», Ν. Βέης.

— Στὸ πασχαλινὸ «Messager d'Athènes» (12 Ἀπριλ.) ἔνα διήγημα τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου: «Legendes des îles.—La Paque ou l'amour n'a pas fleuri...». — Στὶς 10 Ἀπριλ. «Une chronique inédite Russe sur le Comte Capodistrias» τοῦ Ρώσου διπλωμάτου τοῦ XIX αἰῶνος Νέκλιουδοφ.—(3 Μαΐου) διαβάσομε γιὰ τὸ Μουσεῖο Βύρωνος στὴ Νιονσιτὴ—Ἀββεῦ ποὺ θὰ ἐγκαιμασθεῖ τὸν Ἰούλιο.

— Στὸ «Ἐλ. Β ἦ μ α.» ὁ Παλαμᾶς γράφει ἓνα συμπληρωτικὸ ἄρθρον γιὰ τὸν ἀλησμόνητο καὶ ἀτυχο Πᾶνο Ταγκόπουλο.—(23 Ἀπρ.) ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ κ. Ζ. Παπαντωνίου γιὰ τοὺς Ἰταλοὺς ζωγράφους στὴν Μπιεννάλι τοῦ 1930

— Στὴν «Ἄ λ ε ξ α ν δ ρ ι ν ἠ ν Τ ἔ χ ν η» (Φεβρουάρι.) νέα ποιήματα τοῦ Καβάφη, ἄλλα τοῦ Ροζέλου, Θ. Περίδη, διηγήματα, βιβλιοκρισίαι κτλ.

— Στὶς λογοτεχνικὰ ἐπιφυλλίδες τῆς «Π ρ ω ῖ α ς» «Τὰ ἑκατὸ χρόνια τῆς Ἑλλ. ποιήσεως, καθαρολόγοι ποιηταὶ» τοῦ Καμπάνη. «Ἡ δραματικὴ τεχνοτροπία» τοῦ Φ. Πολίτη.— «Ἡ σχέση τοῦ Γαλλικοῦ πνεύματος πρὸς τὸ Γερμανικόν» τοῦ Π. Κανελλόπουλου.— Ἄρθρον τοῦ ζωγράφου Γερμινῆ «Οἱ Ἰταλοὶ ζωγράφοι καὶ γλύπται».

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ Δρχ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις (τῆ 31η Δεκεμβρίου 1930) » 7.150.000.000.—

Κεντρικὸν Κατάστημα ἐν Ἀθήναις
Ἵποκαταστήματα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα
Πρακτορεῖον ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ: 51 Maiden Lane
Γραφεῖον ἐν Σικάγῳ: 33 S. Clark Street
Ἀνταποκριταὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ

HELLENIC BANK TRUST COMPANY NEW YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Γραφείας τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως με τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

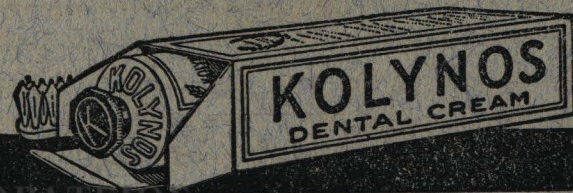
Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα \$ 1.500.000.—

Χρησιμοποιούντες τὴν
ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑΝ ΚΟΛΥΝΟΣ

ἐπιτυγχάνετε τὰ ἑξῆς πλεονεκτήματα:
1^{ον}) Ἀπόλυτον ἀντισηψίαν καὶ ἀπολύμανσιν τοῦ στόματος. 2^{ον}) Εὐχάριστον συναίσθημα γεύσεως καὶ δροσερότητος τοῦ στόματος ἐπὶ ὥρας. 3^{ον}) Ἄκραν οἰκονομίαν χρήματος καθ' ὅσον ἐν σωληνάριον Κολυνὸς διαρκεῖ δύο φορές περισσότερον οἰουδήποτε ἄλλου, περιέχοντος τὴν αὐτὴν ποσότητα οἰασδήποτε ἄλλης ὀδοντοπάστας. Καὶ τέλος εἶναι ἐντελῶς ἀβλαβῆς κατὰ τὴν χρῆσιν.

ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ
ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ
4 ΕΥΡΥΠΙΔΟΥ 4· ΑΘΗΝΑΙ

ΠΑΡΑΣΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΙΕΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Τό Ταμιευτήριόν Gas
ή Λαϊκή Τράπεζα

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ ΚΑΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΒΑΤΕΙΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ ΚΑΒΑΤΕΙΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Α1.25.11.92.0027